

ΓΙΑΝΝΗ ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Η φυηλάδα
Η φυηλάδα
της Άννας-Νικολάκας
της Άννας-Νικολάκας

Χρονικό

ΒΟΥΝΙΜΑ 4

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΓΙΑΝΝΗ ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΦΥΛΛΑΔΑ
ΤΗΣ ΑΝΝΑΣ ΝΙΚΟΛΑΚΑΙΝΑΣ
(Στην Κόνιτσα τη δεκαετία του 1870)

Χρονικό

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΒΟΥΝΙΜΑ 4

2004

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 49783
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 9-8-2005
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ. 889.3

Κωδ. εγχ: 3301

© Γιάννης Λυμπερόπουλος
Αγίου Δημητρίου 44
154 52 - Ψυχικό, Τηλ. 210 6711302
e-mail: glib@mie.uth.gr

Διάθεση: Βιβλιοπωλείο ΝΙΚΟΣ ΠΛΟΥΜΗΣ
ΚΟΝΙΤΣΑ - 44100
Τηλ. 26550-24574

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΘΕΟΔΩΡΙΔΗ
Γαριβάλδη 10 Ιωάννινα
Τηλ. 2651077358

Στη νεογέννητη μικρή Άννα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Εισαγωγή

Τα τέλη Ιουλίου 1996, μέγας σεισμός πέντε και εννιά ρίχτερ, τάρραξε την Κόνιτσα. Πέσανε τα μισά σπίτια στην Κάτω Κόνιτσα. Το δικό μας, στο Κέντρο της Πάνω Κόνιτσας, στην παλιά συνοικία Μπουράτζαρη, του Βαροσιού, χτίσιμα του 1827, έπαθε σοβαρές ζημιές. Οι πέτρινες καμινάδες των τζακιών πέσανε όλες. Οι σοβάδες απ' τους εσωτερικούς τοίχους ξεκόλλησαν απ' τα ντουβάρια, σαν τεράστιες μονοκόματες άσπρες ασβεστόπλακες και σωριάστηκαν στο πάτωμα. Οι σκελετοί αποκαλύφθηκαν γυμνοί, πέτρινοι με τα ξύλινα δεσίματά τους. Κανονικό σταυρόλεξο. Στο παλιό τζάκι του "χειμωνιάτικου", ξηλώθηκε η φούσκα ολόκληρη κι έπεσε πάνω στον παρακείμενο αργαλειό της μάνας μας. Σέ πολλές μεριές, κει που το ταβάνι ακουμπάει στον τοίχο, σπάρραξαν οι πέτρες της κορυφής των μεσότοιχων, καθώς οι γροεντες του νταβανιού με το σεισμό πήγαιναν πέρα δώθε, και τίς παρόσπεραν. Σέ δυο δωμάτια σαραβάλιασαν και τα ίδια τα νταβάνια. Έπιπλα, καθρέφτες, κρεβάτια, κουζινικά, λάμπες, βιβλία, όλα φύρδην μίγδην πεσμένα ακατάστατα στο πάτωμα, πνιγμένα στο χώμα και στη σκόνη σούσφιγγαν από λύπηση την καρδιά και σου προκαλούσαν δάκρυα και κατάθλιψη. Βρέθηκα ο ίδιος με το σεισμό εκεί. Μόνος, και είδα το χάρο με τα μάτια μου. Ξενύχτησα κάμποσες βραδιές μέσα στ' αυτοκίνητό μου, που ήταν αραγμένο στην άκρη του κήπου, και κουνιόμουνα από τους μικρότε- ρους μετασεισμούς με τις ώρες, εκεί μέσα, αναμένοντας κάθε φορά να σωρια- στεί και το σπίτι, στα πενήντα μέτρα μακριά, παρόλο πού οι μηχανικοί με δια- βεβαίωναν ότι οι παλιοί μαστόροι ήξεραν πολλά μυστικά των σεισμών και κατά- φερναν με πέτρες, ξύλα καστανιάς και χώμα στα αρχοντόσπιτα, να κρατούνε όρθια τα ντουβάρια στίς θύελλες των σεισμών. Πανάρχαια η πείρα των μαστό- ρων της Κόνιτσας, πανάρχαιοι και οι σεισμοί. Τελικά, κουράστηκα ψυχικά. Έβαλα μαστόρους κι έφραξαν τις τρύπες στο τσατί από τις πεσμένες καμινά- δες για να μην μπαίνει η βροχή και τα κάνει από κάτω λίμπα. Έκλεισα το σπί- τι έτσι, όπως ήταν κι έφυγα για την Αθήνα, πιστεύοντας ότι έσβησε μέσα μου για πάντα ο θρύλος της αιωνιότητας και της σιγουριάς της Κόνιτσας. Το αποκούμπι μας σε κάθε συφορά, τερμάτιζε αδόξως. Παράδωσα τα κλειδιά στο γείτονα. Και

δε γύρισα ούτε και μια ματιά τελευταία να ρίξω πίσω μου.

Ύστερα απο ένα χρόνο, όταν οι μετασεισμοί σταμάτησαν και μάθαινα ότι στην Κόνιτσα, ο κόσμος είχε αρχίσει την αποκατάσταση των σπιτιών του, με τα δάνεια που έδιναν οι Τράπεζες, και κάτω από τις συνεχείς προκλήσεις των μηχανικών και των εργολάβων που είχαν πέσει σαν σφήκες στο μέλι, σκέφτηκα πως θάπρεπε κι εγώ να κάνω ένα ταξίδι ίσαμε κεί για να βολιδοσκοπήσω την κατάσταση. Στά Γιάννενα είχα κιόλας μετανοιώσει για την απόφαση μου. Κατά βάθος αρνιόμουνα να δω το σπίτι των παιδικών μου χρόνων ρημαγμένο.

Στην Κόνιτσα έμεινα σε ξενοδοχείο, κι απόφευγα να στρίψω το κεφάλι μου προς το σπίτι. Μέπιανε κάτι στο λαιμό. Κι άφηνα τη φαντασία μου να το φαντάζεται όπως ήταν προσεισμικά. Η καρδιά μου δεν έλεγε να με βοηθήσει να πάρω τον ανήφορο. Τελικά ο φίλος μου Μιχάλης, που έβλεπε το δράμα μου, με τους δισταγμούς μου και τη θλίψη μου, με πήρε και με πήγε από τον αυτοκινητόδρομο, Κυριακή πρωί ίσαμε τα Πλατάνια. Στο δρόμο είδαμε μαζί κάτι σπίτια που είχαν επισκευασθεί. Και κεί, σέ κάθε ξαναφτιαγμένο σπίτι, ο καλός μου φίλος σταματούσε και μου συμπλήρωνε.

-Νάβλεπες αυτά πώς ήταν... Χειρότερα, πολύ χειρότερα από το δικό σου.

Πήρα κουράγιο. Και κατηφορίζοντας στην επιστροφή με πέρασε από το σπίτι. Και μπήκαμε μέσα. Έσπασε ο πάγος. Έτσι και πήρα την απόφαση. Αλλά ήταν μια πολύ μεγάλη περιπέτεια. Αρχίσαμε.... Ξύλωνε και ράβε. Δυσάμισα χρόνια. Και ο ίδιος, να πάω και νάρχομαι, στην Κόνιτσα. Να μένω σε ξενοδοχεία, όπου έκανα και τις συζητήσεις με τους εργολάβους κάθε φορά που ήταν ανάγκη. Και μια μέρα, κεί που περίμενα τον εργολάβο με λογαριασμούς, τον βλέπω νά 'ρχεται και να κουμπάει πάνω στο τραπέζι μια κανίστρα με παλιόχαρτα.

-Ξέρω. Τό ψώνιο σου με τα αρχαία. Μου λέει. Πάρε κι αυτά, έτσι όπως τα βρήκα, ξυλώνοντας το μπάσι του χειμωνιάτικου με το πεσμένο τζάκι.

Έρριξα μια ματιά στα βρώμικα χαρτιά και δεν μούκανε η καρδιά να ταγγίξω και προ παντός να τα πάρω στο δωμάτιο μου. Ωστόσο μέτρωγε η περιέργεια. Στριφογύριζα ίσαμε το βράδυ, κι όταν νύχτωσε, κάλμαρε το μέσα μου. Είδα πώς η κανίστρα ήταν το αναπόφευκτο. Την πήρα και την πήγα στο δωμάτιό μου. Απλωσα κάτω τīs εφημερίδες πούχα μαζεμένες στο

κομοδίνο. Καί βάλθηκα να ψάχνω... Τάβαλα σε μια τάξη ξεχωρίζοντάς τα. Στή μια μεριά έβαλα τα τούρκικα ταπιά, με τουράδες και υπογραφές. Δέν ήμουν σε θέση να κάνω τίποτα μ' αυτά Μια άγνωστη κι ανεξερεύνητη περιοχή. Στην άλλη στοίβαζα κάθε χαρτί πού έβγαινε από κεί μέσα τσαλακωμένο, βρώμικο, διαλυμένο, ασύνδετο ή και συνδεδεμένο σαν τεφτέρι μπακάλικου, ή μπλοκ. Σ' ένα δεύτερο γύρω ξεχώρισα τα τυπωμένα χαρτιά. Έτσι ήρθε κι έγιναν τρεις ντάνες. Τα τυπωμένα χαρτιά ήταν από παλιά έντυπα βιβλία διαλυμένα. Τα χειρόγραφα ξεπλυμένα σχεδόν όλα από την υγρασία που μόλις διαβάζονταν, έμοιαζαν νάναι κομμένα από τετράδια των οποίων τα εξώφυλλα μπήκαν κι αυτά πάνω στην ντάνα. Σε κάμποσα εξώφυλλα με κεφαλαία γράμματα φιγούραρε η λέξη ΦΥΛΛΑΔΑ. Καί θυμήθηκα το πόσο κοινή ήταν η λέξη ΦΥΛΛΑΔΑ, όταν ανοίγαμε κείνο τον καιρό τα ντουλάπια της Κυράς. Φυλλάδα για τα μπόρτζια του σπιτιού. Φυλλάδα για τα δοσίματα στην εκκλησιά και στην Κοινότητα, Φυλλάδα για τα χασιλιάτικα, Φυλλάδα για το χαρχακί του μαγαζιού. Κι έπειτα ακολουθούσαν διάφορες άλλες φυλλάδες τυπωμένες με Βίους Αγίων. Βίους Ληστών. Η Φυλλάδα του Γαδάρου. Η Λογαριαστική, η Φυλλάδα της Βοσκοπούλας, οι Φυλλάδες της Παναγίας. Του Αγιώργη του Νεομάρτυρα. Οι Φυλλάδες με Γιατροσόφια των κομπογιαννιτών. Οι Φυλλάδες πού εξηγούσαν τα όνειρα, οι Φυλλάδες με τα Ηπειρωτικά Μελετήματα του Ιωάννου Λαμπρίδη. Οι Φυλλάδες με Δρομοδείχτες, οι Φυλλάδες με παραγγέλματα υγείας και φαγητών.

Όταν μπήκα στις λεπτομέρειες της ταξινόμησης διαπίστωσα ότι ανάμεσα σ' όλα αυτά ήταν και τρία εξώφυλλα απο τεφτέρια διαλυμένα που κάτω απο τη λέξη ΦΥΛΛΑΔΑ είχε μισόσβηστη και τη λέξη ΔΙΚΗ ΜΟΥ.

Δεν χρειάστηκε να σκεφτώ πολύ, γιά να φτάσω στο συμπέρασμα Ότι τα γράμματα στα εξώφυλλα και στα χειρόγραφα χαρτιά ήταν της Κυράς, γιατί κανένας άλλος μες το σπίτι δεν έγγραφε τόσο όμορφα. Καί ακόμα πως πίσω από τη φράση ΦΥΛΛΑΔΑ ΔΙΚΗ ΜΟΥ, κρύβονταν κάποιες σημειώσεις της Κυράς ιδιαίτερες. Ίσως εξομολογητικές. Ίσως σημειώσεις αυτοβιογραφικές. Ίσως ακόμα και ξεσπάσματα ενάντια σ' ανθρώπους πού την πίκραναν. Καί τότε άρχισα να ξεχωρίζω από τη ντάνα τα χειρόγραφα πού περιείχαν αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο. Φανερό πως ήταν σημειώσεις αυτοβιογραφίας της.

Έφαγα μέρες να βρω τίς συνέχειες τόσο γιατί δεν διαβάζονταν όσο και γιατί έλειπαν πολλά φύλλα. Τελικά κατάληξα στο κείμενο που ακολουθεί.

Δεν έχει όμως τέλος, και σε πολλά σημεία είναι ξεκρέμαστο, ασύνδετο. Και είμαι βέβαιος πως αν τώρα ζούσε η Κυρά και τόβλεπε δεν θα το ενέκρινε. Ίσως μάλιστα και να μην ενέκρινε καθόλου και την παρουσίασή του, γιατί καθώς παρατήρησα σολη αυτή τη στοίβα των χαρτιών δε διάβασα πουθενά τονομά της, την υπογραφή της. Μόνον ο γραφικός της χαρακτήρας πρόδινε την ταυτότητα τους. Ήταν το σίγουρο σημάδι της Κυράς των σημειώσεων. Και βγήκε στη φόρα. Είμαι σίγουρος ότι θα υπήρχαν κι άλλα σημειώματα, θα υπήρχε και συνέχεια, αλλά ποιος ξέρει; Οι συμφορές που χτύπησαν το σπίτι από κεί και πέρα, ήταν το μεγάλο δράμα της Κυράς. Τι να προτογράψει και με τι καρδιά?

Οι τριάντα μέρες αιχμαλωσίας του Νικολάκη από τους Δεσκοβικινούς κλέφτες του Νταμάζη. Η οικονομική καταστροφή του Μπεκιαρέικου. Η αναχώρηση του Νικολάκη για το Βόλο. Τα τρία κορίτσια που γεννήθηκαν μετά. Η αρρώστια -καλπάζουσα φυματίωση που χτύπησε το Νικολάκη κι ο θάνατός του. Το φευγιό του μονάκριβου γιου της Γιαννάκη για τη Ρουμανία. Ο ανομολόγητος άτυχος ερωτάς του, η αρρώστια κι αυτουνού κι ο θάνατος του στην Κόνιτσα

Οι παντρείες των τριών κοριτσιών. Δυσκολίες αναρίθμητες. Έπειτα όλα αυτά τα χρόνια αγόγγυστη κι αξιοπρεπής επιβίωση με όσα χτήματα είχαν απομείνει, τα νυχτοήμερα στον αργαλειό, κι η αυτοθυσία της Κίκως, νά πουλάει στο παζάρι τις ποδιές, τους σιτζαντέδες, τά κιλίμια και τις κλούφες.

Τελειώνοντας το παραπάνω κείμενο, κλείνω τα μάτια μου και αναπολώ την Κυρά (τη γιαγιά μου) κείνα τα χρόνια, καθισμένη πάνω στο μπάσι του χειμωνιάτικου, δίπλα στο παράθυρο. Ώρες ολόκληρες σιωπηλή. Να κοιτάζει στο δρόμο τους διαβάτες. Γερασμένη. Σεβαστή σ' όλους. Η Κυρά μας, ο καλός άνθρωπος. Το γούρι του σπιτιού... Η Άννα Νικολάκαινα Μπεκιάρη.

Το βλέμμα της είχε μιαν απέραντη μελαγχολία.

Στοχάζονταν? Η μνήμη της σεριανούσε σε μέρες καλύτερες? Ήταν ο τρόπος της να ξεφεύγει αθόρυβα στο δικό της κόσμο. Κάτι που στο σπίτι είχαμε όλοι αποδεχτεί, σαν ανταμοιβή σ' αυτό που χάριζε σ' όλους μας αφειδώλευτα μόλις γύριζε το βλέμμα της προς τα μέσα και βλέπαμε τον παράδεισο Γαλήνιο. Γιομάτο αγάπη. Γιομάτο ελπίδα.

Μ' αυτόν τον Παράδεισο μεγαλώσαμε εμείς τα παιδιά.

... Η Κυρά, πέθανε το 1939 κι άφησε στο σπίτι μας έντονη και ζωογόνα μνήμη

Η ΦΥΛΛΑΔΑ ΑΝΝΑΣ ΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΙΝΑΣ

Α΄ Ταξίδι στη Θεσσαλία

Οι Μπέρκοι-(Μπέργοι-Βέργοι) της Κόνιτσας κάθε Αηδημήτρη καρτερούσαν να φανεί στην Μακριά Ράχη το ατέλειωτο καραβάνι πούρχονταν από τίσ Καμινάδες της Καρδίτσας φορτωμένο με τα γεννήματα καί τους άντρες του σπιτιού. Μπροστά, στη μέση και πίσω τα παληκάρια με τίσ φουστανέλλες, οπλισμένα, φύλαγαν τα αφεντικά καί την πραμάτεια..

Στό Μπούσι, πρίν φτάσουν στη Μακριά Ράχη, έκαναν στάση για να φτιαχτούν. Να ρίξουν λίγο νερό στο πρόσωπο τους, να καθαρίσουν τα τσαρούχια τους, να στρώσουν τίσ φουστανέλλες τους, για νάναι περνώντας απ΄ το Παζάρι φιγουράτοι κι αφεντάδικοι. Έτσι τους ήθελαν οι Μεγάλοι. Κι αν αυτό παλιότερα έβγαινε από μόνο του, εδώ καί δυο τρία χρόνια επιβάλλονταν από τα πράματα.

Τα μαντάτα ήταν μαύρα κι άραχλα. Τό σπίτι μας, το σπίτι των Μπέρκων που ντάμ μπαπαντάμ μεσ΄ το Τούρκικο κατάφερνε να βγαίνει σώο και ακατάλυτο, άφθαρτο κι απείραγο, ξεπερνώντας θύελλες και κατατρεγμούς, έπεσε στα χέρια του θείου Σπύρου Μπέρκου, που ήταν ο τελευταίος πρεσβύτερος γιος καί κληρονόμος της οικογένειάς μας, (κατά την παράδοση και το οθωμανικό δίκαιο, ήταν κι ο διαχειριστής της περιουσίας μας). Και κείνος το χαντάκωσε.

Πνιγήκαμε στα μπόρτζια (χρέη). Καί τώρα κινδύνευε η αξιοπρέπεια μας.

Ο πατέρας μου, Πέτρο Μπέργος(Μπέρκος), δεύτερος γιος, πού έμεινε ολοχρονίς στην Κόνιτσα, για να κρατάει το πατρογονικό μας, αναγκάστηκε εδώ καί πέντε χρόνια να γίνει σουργούνης (εξόριστος) και να εγκατασταθεί στους Καμινάδες, στο Κονάκι, προσπαθώντας να βάλει κάποια τάξη στα μπόρτζια του τσιφλικιού.

Πήρε μαζί του και το δεκαεφτάχρονο αδερφό μου, το Βασίλη, μόλις τον Ιούνιο (του 1871) τέλειωσε την τρίτη τάξη της Ζωσιμαίας, στα Γιάννενα.

Ο κατήφορος όμως φαίνεται πως δεν είχε τελειωμό, κι η παραγωγή, το μαξούλι δηλαδή των χωραφιών, αυτά τα χρόνια δε βοηθούσε. Χοντροί οι τόκοι. Όσο για τη σιρμαγιά, το κεφάλαιο δηλαδή, αυτό δεν πιάνονταν με τίποτε.

Λένε πώς ο Ταρτούπης, ο ντόπιος εκεί στην Καρδίτσα σαράφης, που στις αρχές έδειχνε αδερφική φιλία κι έτρεξε πρώτος να βοηθήσει το φίλο του Σπύρο Μπέρκο, όταν κινδύνευε να μπει στη φυλακή, αιφνίδια αγρίεψε κι έγινε άλλος άνθρωπος. Όχι μόνο ζητάει τα χρήματά του με διάφορο και πανωτόκια, αλλά κάθε μέρα απειλεί να βγάλει στο σφυρί το κτήμα. Κι έκανε καρδιακό τον αμάθητο πατέρα μου, πού σαν τον βλέπει να κατηφορίζει με τους Αλεξάκηδες, στίς Καμινάδες, πλάτς-πλούτς μέσα στίς λάσπες του Κάμπου της Καρδίτσας, κανονικός ψυχοβγάλτης, τόν πιάνει ταχυπαλμία από το σεκλέτι, και πέφτει παράλυτος στο κρεβάτι.

Σ' αυτή την κατάσταση πώς να σκεφτεί ο δύσμοιρος τι θα γίνει με το μπόρτζι (χρέος) εδώ στην Κόνιτσα, του άλλου αρπαχτικού, και γείτονα μας, του Κώστα Σούρλα, που για εκατόν πενήντα δύο λίρες, έβγαζε στο σφυρί τα δυο μας σπίτια με τους κήπους τους, κάτω στο Παζάρι. Αυτό είναι και το τελευταίο υπόλοιπο του τσιφλικιού των Μπέρκων. Έγραψαν το ιλάμι (απόφαση) και οι εφημερίδες στα Γιάννενα. Κι έγινε τούμπανο.

Είχε τίς πληροφορίες του ο Πυρσογιαννίτης σαράφης. Κουμπώνονταν και φύλαγε το μπεζαχτά του. Βιάζονταν να προλάβει. Γεράκι στίς δουλειές, βλέπεις, και οσφραίνονταν από μακριά. Έτσι μισόγινε γνωστή η ζημιά και το στραπάτσο των μεγάλων Μπέρκων, και δω, στην Κόνιτσα. "Θεός φυλάξοι κι από χειρότερα. Πλούσιοι επώχευσαν και επείνασαν"! Αλλά δεν τολμούσανε να το πιστέψουν... Έχει ο καιρός γυρίσματα.

Ο κατήφορος όμως ήταν οριστικός για τους Μπέρκους, παλιούς

άρχοντες, (απόγονους των Καστρινών ευγενών, προυχόντων-βυζαντινών χρυσοβουλάτων και εξκουσάτων, πού γράφουνε τα βιβλία) και τους οποίους έδιωξαν οι Τούρκοι απ' τό Κάστρο τών Γιαννίνων, τήν σώτειρα κιβωτό, με την ανταρσία του Διονύσιου Φιλόσοφου, αυτόν πού οι δειλοί φωνακλάδες έλεγαν αργότερα, σάν απέτυχε το κίνημα, Σκυλόσοφο, κρύβοντας το μεγάλο φόβο τους και γλύφοντας τον Τούρκο.

Στίς 26 Φλεβάρη του χίλια οχτακόσια εβδομήντα δύο, τελευταίος πλειοδότης για τα σπίτια στην Κόνιτσα, ο Κύρκας Σούρλας, απ' τήν ίδια σφηκοφωλιά. Εβδομήντα λίρες, τα αργύρια της προδοσίας του. Και το ζάπωσε μπίρ παρά, για να τα πουλήσει λίγο αργότερα πάνω από εξακόσιες λίρες. Ο ζεβζέκης! Βούιξε η Κόνιτσα για την απληστία των Σουρλαίων.

Κι όλοι έπεσαν από τα σύννεφα. Περίμεναν τον πατέρα μου, να γυρίσει, απ' τίς Καμινάδες, για να σταματήσει το κακό. Να σταματήσει τους αχόρταγους Σουρλαίους. Να φράξει τον κατήφορο, και τα στόματα των βέβηλων.

Ο κόσμος δύσκολα πιστεύει ότι πέφτουν εύκολα τα παλιά πλατάνια, με τίς μεγάλες ρίζες. Δεν ήξερε όμως το μεγάλο μυστικό μας. Το χατά πού μας είχε κάνει ο μπάρμπας μου, ο προκομένος Σπύρο Μπέρκος. Και μείς το κρύβαμε.

Τέλειωσα τώρα τον Ιούνιο, του 1874, το νιόφτιαχτο Παρθεναγωγείο της Κόνιτσας, περνώντας εκεί από την τελευταία τάξη του Σχολαρχείου (Ελληνικού σχολείου). Έμοιαζα στο μπόι της γιαγιάς μου, Άννας Καραπάνοβας ψιλή για την ηλικία μου. Μόνο που ήμουνα ξανθιά. Οι Μέρκοι ήταν ολόξανθοι. Ο Παπούς μου έμοιαζε με Ρώσσο και τον έλεγαν Ρώσσο Πρίγκηπα. Οι Καραπάνοι μάλλον ήταν σκούροι, πολλοί μάλιστα απ' αυτούς ήταν και μαύροι. Γι αυτό τους έλεγαν και Καραπάνους. Η Γιαγιά μου πήγαινε προς το καστανό. Έδειχνα μεγαλύτερη από την ηλικία μου. Κι η μητέρα μου βιάζονταν να με παντρέψει. Πολλοί οι γαμπροί. Και στο σπίτι, κάθε τόσο γίνονταν κουβέντες για τα προξενειά πού έρχονταν. Το περίερ-

γο είναι ότι όλοι οι άλλοι επιτρέπεται να ασχολούνται με την παντρεία μου εκτός από μένα. Όταν άνοιγα το στόμα μου να πω κάτι η Τσολάκαινα, (η μάνα μου) με αγριοκοίταζε. Πάντως μας τρομοκρατούσε λίγο ο φόβος του Περτέφ μπέη, του γιου της Τζενελμπήγαινας. Μισότρελλος, ασίχης και Ντερμπεντέρης καθώς ήτανε, απειλούσε να με κλέψει. Αν τα πράγματα γίνονταν πριν το Τανζιμάτ, δε θα χρειάζονταν ο Περτέφ μπέη πολλές τσιριμόνιες. Θα τόκανε και με το έτσι θέλω. Τώρα όμως για το Χάτι χουμαγιούα το πράγμα θεωρούντανε έγκλημα, και δεν θα τον έσωζε με τίποτα, ο τίτλος του μπέη και του Σπαχή της Κόνιτσας. Μπαινόβγαίνε στο σπίτι μας από μικρό παιδί. Γείτονας χρόνια και ζαμάνα. Ένα με τους δικούς μου. Αδέρφια, ξαδέρφια... Πώς είναι δυνατό να του κλείσουμε την πόρτα.

Από την ώρα που έμαθα τα νιτερέσια μας (γιά την κατάσταση των οικονομικών μας) ανταριάστηκα στην καρδιά και βουρλίστικα στο μυαλό μου. Έγνοια για τη φάμλια μας, την άρρωστη γιαγιά μου, τη μάνα του πατέρα μου, πούχα και τόνομά της, της Άννας Καραπάνοβας. Τον ίδιο τον πατέρα μου και τον αδερφό μου Βασίλη, που πνίγονταν στη Θεσσαλία, και χιλιάδες άλλες έγνοιες, μου είχαν αναστατώσει απρόσμενα τη σκέψη και τους υπολογισμούς μου..

Πήρα την πρώτη λαχτάρα από τη θείσα Μάρθα Σκόδρα, που την είδα απόλασχα στο Τσολακιέικο, το σπίτι της Μπάμπως Τσολάκως, καλώς είχε γυρίσει από τη Λάρισα. Φωτιές και Φουρτούνες στο μυαλό και στην καρδιά μου.

Μέσα σε δευτερόλεπτα όλα χάθηκαν. Άνοιξε η γη και με κατάπιε.

-Ο μπάριμπας σου, ο Σπύρος, που όλοι μας τον είχαμε ώπα-ώπα, και τον καμαρώναμε όταν σπούδαζε στην Πόλη κι έπειτα στη Βιέννη, δε φάνηκε άξιος Μπέρκος. Δεν του πήγαιναν οι Καμινάδες, κι οι δουλειές του Κάμπου. Έτσι, κάθε τόσο βρισκονταν από τη Θεσσαλία στην Πόλη δήθεν για δουλειές του τσιφλικιού. Έμπλεξε όμως εκεί στο αρκαντασλίκι (με παρέες) των κακομαθημένων πλουσιόπαιδων, τόν Σκουμπουρδή, το Μελά και κάποιους Σουρλαίους, κι έκανε μια ζωή

που ξέφευγε πέρα για πέρα, από τις συντηρητικές συνήθειες των Μπέρκων. Καί μια μέρα ο κοτσανάτος σαραντάρης, ήρθε στα κέφια. Οι άλλοι από πίσω σιγοντάριζαν. Κι ο αχμάκης κι αυθόρμητος Θεσσαλοπειρώτης, που νόμιζε πως με τα λεφτά του μπορεί να τα κάνει όλα, έπεσε σε μια Τουρκάλα που πήγαινε για ναμάζι στο τζαμί με τον αραμπά, και της τράβηξε το φερετζέ για να τη φιλήσει. Κι αυτός μεν την φίλησε, αλλά οι τζανταρμάδες έπεσαν από πίσω του και θα τον είχανε λιανίσει αν οι φίλοι του οι Ρωμιοί και κάποιοι Κονιτσιώτες μουσουλμάνοι δεν προλάβαιναν να τον κρύψουν. Καί από τότε άρχισαν οι περιπέτειες.

Τ' άκουγα με το στόμα ανοιχτό. Έκανα το σταυρό μου. Σκέφτηκα πως κάποια μεγάλη αδικία θάκαναν οι Μπέρκοι κι ο Θεός μας τιμωρούσε.

Κι η Σκόδραϊνα μου χάιδεψε τα μαλλιά και μούπε. Μη χολοσκάς εσύ κουρμπάνι μου, κι όλα θα διορθωθούν. Κι έπειτα συνέχισε.

-Η χανούμ, ήταν γυναίκα, κάποιου παράγοντα στο Γκιλδίζ και η υπόθεση κόντεψε να φτάσει στο Σουλτάν Μουράτ. Μια τέτοια προσβολή ήταν έγκλημα για τους Μουσουλμάνους. Κι αμόλυσαν λυτούς και δεμένους να βρουνε τον βλάσφημο ρωμιό, ξεκινώντας από τα σπίτια της παροδας του. Μαρτύρησαν, συγγενείς και φίλοι. Αλλά όμως στάθηκαν με μπέσα δίπλα του. Ο άλλος γιος της Τζενελμπήγαινας, ο μυαλωμένος Ισμαήλ μπέης, γείτονας εδώ στην Κόνιτσα, βρέθηκε να τον κρατήσει σπίτι του. Έπειτα τον έβαλε, σε δικούς του ανθρώπους. Τελικά έκανε ο ίδιος και τις διαπραγματεύσεις, με τους αγριεμένους συγγενείς. Σιγά-σιγά το πείσμα κάλμαρε, αλλά τα ποσά της εξαγοράς ανέβαιναν κάθε μέρα που περνούσε, ώσπου έφθασαν σε ύψη δυσθεώρητα. Όλοι πίστευαν τότε πως για ένα Μπέρκο, δεν υπήρχε ποσό που να μην μπορεί να το αντιμετωπίσει. Που να ξέρουν οι καημένοι! Έδωσαν το λόγο τους κι άρχισε από κεί κι εμπρός το κυνήγι να βρεθούν τα χρήματα.

Κουρασμένη από την προσπάθεια η θείτσα Μάρθα, σταμάτησε. Μ'έβλεπε να τρέμω... κι άλλαξε κουβέντα. Εγώ μόλο το χάλι μου,

επέμεινα και η θείσα υποσχέθηκε να μη μου κρύψει τίποτα. Έτσι, κάπως αόριστα, συμπλήρωνε με μεγάλες διακοπές κι αποσιωπήσεις, αυτά πού θυμότανε κάθε τόσο.

-Οι τράπεζες ήταν ανοιχτές για τους Μελάδες και τον Σκουμπουρδή. Δόθηκαν τα χρήματα. Όμως για να εξοφληθούν σκλαβώθηκαν κτήματα. Και άρχισε η δεύτερη πράξη του δράματος. Χρόνια μαύρα. Χρόνια συμφοράς και δυστυχίας. Ο θείος έμεινε στην Πόλη. Πενηντάρης πια. Έπιασε δουλειά σε μια Τράπεζα. Ταυτόχρονα χάρις στον Κεμάλ μπέη, τον ποιητή, συμπατριώτη μας συνομήλικο του πατέρα σου, που εμείς τον ξέραμε σα Μεχμέτ Κεμάλ, αλλά στην Πόλη τον λέγανε Ναμήκ Κεμάλ, βρήκε μια σανίδα σωτηρίας. Κείνος ο ίδιος τούδινε και μεταφράσεις από τα Γερμανικά για την εφημερίδα του "ΙΒΡΕΤ." Ήθρεπόνταν να γυρίσει στην Καρδίτσα. Κι έτσι ζούσε στα Ταταύλα σ' ένα σπίτι στριμωγμένος από το φόβο των φανατικών μουσουλμάτων, που είχανε πάρει βαρειά το θέμα και δεν τον ξεχνούσαν. Οι συμβιβασμοί των συγγενών δεν τους αφορούσαν και δεν τους έπιαναν. Αυτοί είχαν χαβά δικό τους.

Τα γράμματα από τη Θεσσαλία, κάθε μέρα που περνούσε γίνονταν όλο και πιο λιγότερα. Προ παντός όμως καθόλου ευχάριστα. Ο πατέρας στους Καμινάδες αγκομαχούσε μισοάρρωτος και δεν μπορούσε να φέρει βόλτα. Όλα πήγαιναν απ' τό κακό στο χειρότερο. Χρόνια τώρα.

Δυο άντρες μόνοι τους, πατέρας και γιος βούλιαζαν στην ξενητιά, χωρίς γυναικεία συμπαράσταση. Τη δική μας συμπαράσταση.

Δεν έκλεινα μάτι τη νύχτα. Ίσαμε πού ξεσήκωσα και τη μάνα μόλις χάσαμε τη μπάμπω Αννα Καραπάνοβα, που μας άφησε χρόνους, ήσυχα-ήσυχα τέλη Μαΐου του 1874.

Είναι αλήθεια ότι έπαιξαν κάποιο ρόλο στην απόφαση της μάνας μου κι οι τζαναπετιές, μ' όλες τις ζαβολιές του Περτέφ μπέη, αν και κρατούσε το στόμα της κλειστό.

Ένα ταξίδι όμως Κόνιτσα Καρδίτσα, κι αυτές τις μέρες, για δυο

γυναίκες ήταν παραπάνω από Γολγοθάς.

Αλλά ήταν για μένα θέμα ύπαρξης. Θέμα ζωής όλων των Μπέρκων.

Και τα βγάλαμε πέρα, με κυρατζήδες βλάχους απ' την Αβδέλλα. Μας πήγανε από τη Σαμαρίνα. Κατεβήκαμε στη Σμίξη. Καθώς μας λέγανε οι αγωγιάτες, πήραμε πίσω απ' τό Σμόλικα, τη Βασιλική Στράτα, παλιό ρωμαϊκό δρόμο, από όπου φτάσαμε στο φαράγγι με το Βενέτικο κι έπειτα στην Τίστα, πού ήταν ακόμα καταστραμένη από τα χρόνια του Θόδωρου Ζιάκα. Λίγο μετά, περάσαμε έξω από το Σπήλαιο, το χωριό με τη μεγάλη Σπηλιά που φιλοξένησε κάμποσο καιρό γυναικόπαιδα από τα γύρω χωριά με τον ίδιο το Ζιάκα, στα χρόνια της επανάστασης του Γρίβα και του Χατζηπέτρου. Απο κει φτάσαμε στα Χάσια και πέσαμε Κάμπο. Δυο φορές περάσαμε τη Σαλαμπριά(Πηνειό).

Πρώτη φορά πήγα στις Καμινάδες, στο Κονάκι που μας δέχτηκε ξαφνιασμένο. Είμαστε εκεί μουςαφίρηδες.

Η θεία Αμαλία, γυναίκα του Σπύρου Μπέρκου, η Μπέρκοβα, όπως απαιτούσε να τη φωνάζουν, με την ξαδέρφη μου Άννα-Λουίζα, από καιρό είχαν εγκατασταθεί στη Λάρισα. Καί προσωρινά, τώρα το καλοκαίρι πήγαιναν για φρέσκο κι αλλαγή κλίματος και για να πάρουν μεταξωτά, πρώτα στη Ρέτσιανη, κι έπειτα στην Τσαρίτσανη, Ήταν εκεί οι δικοί τους.

Με την ευκαιρία η μάνα μου διηγήθηκε τον εγωισμό της θείας μου Αμαλίας, πού απήτησε απ' όλους να είναι αυτή η αποκλειστική Μπέρκοβα μέσα στο σπίτι. Γιαυτό κι η κυραμάνα μου η Άννα Καραπάνοβα έμεινε έτσι και δεν την είπαν ποτέ Μπέρκοβα. Ούτε και τη μάνα μου, που έμεινε Τσιολάκω.

Στις Καμινάδες μ' όλο τ' άλλο προσωπικό, είχε ξεμείνει μόνον η Μπριγκίτε, η Αυστρογγαρέζα δασκάλα πούχε φέρει για την Άννα-Λουίζα ο θείο Σπύρος, απ' τή Βιέννη.

Ο πατέρας μόλις είχε έρθει από το Βόλο, και ήταν διαλυμένος. Ο

θάνατος της μάνας του, στόν οποίο δεν μπόρεσε να παρευρεθεί, η καλοκαιριάτικη ζέστη, η κούραση και οι σκοτούρες για τα προβλήματα του τσιφλικιού, ήταν ζωγραφισμένες στο πρόσωπο του. Εφτά χρόνια αγώνας, για να εξασφαλιστούν οι τόκοι των δανείων, προς τους ντόπιους. Αλλά και να σταλούν στην Πόλη χρήματα για άλλους τόκους κι άλλα μπόρτζια... Και επί πλέον, να συντηρηθούν οι δυο φαμίλιες.

Ο αδερφός μου Βασίλης, πού λαχταρούσα να ίδω, είχε μείνει στο Βόλο και προσπαθούσε να ορθοποδήσει το παλιό μαγαζί χοντρεμπορίου σιτηρών, της οικογένειας, γραμμένο στονομα Πέτρου Μπέροκου, που είχε κι αυτό πάρει την κάτω βόλτα, μια γιατί το τσιφλίκι δεν πήγαινε καλά, και μια, γιατί το εμπόριο, των σιτηρών, γενικά, με την Κωνσταντινούπολη την τελευταία δεκαετία στραβοπατούσε. Όμως ήταν η μόνη ελπίδα μας, κείνη τη στιγμή. Το μαγαζί αυτό και το καλό όνομα πού είχαν σ' όλη τη Θεσσαλία: οι Μπέροκοι-Βέργοι τους έλεγαν εκεί.. Κι όλα θα πήγαιναν καλύτερα αν αποφάσιζε κι ο Σπύρο Μπέροκος στην Πόλη, να βάλει μυαλό και να στρωθεί να οργανώσει την ίδια δουλειά των σιταριών κεί πού βρίσκονταν.

Το 1874 ήταν η χρονιά πού τα χωράφια ξεπέρασαν την τακτική παραγωγή τους. Έγινε σεφτές και τράβηξαν αρσί πισί, καθώς έλεγαν. Τα βοήθησε ο καιρός, αλλά και οι κόποι του πατέρα απέδωσαν. Δούλεψε σα σκλάβος ο καημένος! Του συμπαραστάθηκαν κι οι κολλήγες. Κι ήταν αυτό παρηγοριά μαζί και θλίψη. Ετσι ξοφλήθηκε ένα μεγάλο μέρος από τόκους. Το μαχαίρι όμως του Ταρτούπη και των άλλων δανειστών είχε μπει βαθειά μες το λαιμό. Η γούρνα πούχε ανοιχτεί στην περιουσία των Μπέροκων, δεν κλείνονταν με τίποτε. Κι όλοι βιάζονταν ν' αρπάξουνε το χτήμα πύρ παρά. Τώρα πού το βλέπανε να ορθοποδάει. Είχανε ξεγράψει το μεγάλο αφεντικό. Και χαιρόνταν πού ο πατέρας μου έδειχνε άμαθος, απρόθυμος κι ανήμπορος να τα βγάλει πέρα, με μια υγεία πού τον πρόδινε

Οι Αλεξάκηδες, πού μεσολαβήσαν με τον Ταρτούπη και τους άλλους δανειστές, για να βρεθούν τα χρήματα, και να σωθεί ο Σπύρο Μπέροκος, έβλεπαν την κατάσταση και είχαν τύψεις. Καθώς

διαδίδονταν. Έστοιβαν κι αυτοί το μυαλό τους να βοηθήσουν να λυθεί το πρόβλημα. Έτσι άρχισαν να σχεδιάζουν συνοικέσιο ανάμεσα στη φιλάσθενη ξαδέρφη μου, Άννα-Λουίζα, πού την έλεγαν και βερέμησα, (προφυματικιά) μέ το χήρο τριανταπεντάρη Ταρτούπη. Έλπιζαν ότι καταυτόν τον τρόπο οι ίδιοι θα συνέχιζαν κοντά στο νέο αφεντικό, τον ρόλο τους, που χρόνια και ζαμάνια παίζανε και στους Μπέρκουσ Τόλεγαν. Αλλά και το μισοπίστευαν. Ο Ταρτούπης ήταν άλλου είδους άνθρωπος. Ζορμπάς και ζαβολιάρης. Είχε ξεκινήσει να γίνει μεγάλο αφεντικό, κι έφερνε συνέχεια απ' τό χωριό του δικούς του ανθρώπους. Αύξαινε με φανατισμό την περιουσία του, αγοράζοντας κομμάτια ευκαιρίας από Τούρκους κι Αρβανίτες, καθώς διαδίδονταν ότι θ' άλλαζε η κατάσταση και θαρχονταν το Ελληνικό στη Θεσσαλία.

Άκουγα το όνομά του Ταρτούπη και μέπιανε σύγκρουο.

Το συνοικέσιο ήταν η καλύτερη λύση. Και είχε μπεί σε καλό δρόμο. Θα διώχνανε τους άλλους δανειστές και θα γίνονταν με τους συμπέθερους σιάση (συμβιβασμός). Ανέξοδα θα πέρναγε στον Ταρτούπη όλο το τσιφλίκι, αφού θα γίνονταν "εν ζωή" του Σπύρου Μπέρκου. Και θα παραμεριζόμαστε και μείς κατ' αυτό τον τρόπο πού με τον Οθωμανικό Νόμο δεν είχαμε νόμιμο μερίδιο.

Πρώτη η Μπριγκίτε, με την οποία είχαμε γίνει φίλες, αν κι αυτή είχε την ηλικία της μάνας μου, μου μίλησε για το συνοικέσιο που θάφιαχνε τα πράματα, η ίδια μου μίλησε ξανά για τίς αντιδράσεις της Άννας-Λουίζας, που τις έβγαλε τώρα στη φόρα, στη Λάρισα.

Η παρουσία μου στις Καμινάδες, της έδωσε αφορμή να προτείνει στη μάνα της να παίξω εγώ το ρόλο της. Εξιλαστήριο θύμα δηλαδή. Νέα Ιφιγένεια εν Αυλίδι.

Εγώ όμως δεν είχα καμμιά σχέση με τίς Καμινάδες. Ήθελα να γυρίσω πάλι στην Κόνιτσα. Αυτός είναι ο τόπος μου. Και η Μπριγκίτε, τόβρισκε σωστό.

-Δεν είναι μόνο πού η αστική-Γιαννιώτικη, γαρμπάτη εμφάνιση σου, έλεγε, με ρούχα από στόφες ευρωπαϊκές, αλατζάδες, κι αλπα-

κά, χοντρά πέκια-μεταξωτά ατλάζια, κουτουνιά και κατηφέδες, πού φοράς σαν πάς στην εκκλησιά, της Ζωοδόχου Πηγής, στους Καμινάδες, όπου κατεβαίνουνε και Καρδιτσιώτες χριστιανοί, αλλά και κάθε μέρα, πού σε βλέπουνε στη γύρω περιοχή, και μέσα στον κάμπο, πάνω στο ντορί(κόκκινο άλογο) να διατάσσεις, να συμβιβάζεις, να δίνεις κουράγιο και να συμπαραστέκεσαι στους κολλήγες, άφησε την ψευδαίσθηση και την ελπίδα ότι το κτήμα των Μπέρκων βρήκε το αφεντικό του, αλλά και δέν θα είναι πια ξέφραγο αμπέλι. Χάλασε το ζακόνι (παράδοση). Ο ίδιος Ταρτούπης δεν πιστεύει στα μάτια του. Σέ κάποιους φίλους του ξομολογήθηκε ότι τούθε η σκούφια γύρω.

Και η Μπριγκίτα κατάληγε ότι μ' αυτά και μ' αυτά, το κλίμα γύρω απ' την τύχη του τσιφλικιού στους Καμινάδες πήρε στροφή επικίνδυνη.

Η Καρδίτσα είναι ένα λασποχώρι, με τζαμιά, και μουσουλμάνους κάτοικους. Αρβανίτες και Τούρκους γαιοκτήτες του κάμπου. Μποστάνια μαχαλά, Τσαούς μαχαλά, Καρατζιά μαχαλά, Αληχτάρ μαχαλά, Χότζια μαχαλά, Αγιάς μαχαλά. Μόνον ένας μαχαλάς, ο Βαρούσι μαχαλάς, νεοχριστός κι αυτός, χωρίς όμως βερχανάδες και τέτοια, είχε και κάποιους χριστιανούς, πού είχαν κατεβεί εκεί, οι πιο πολλοί, απ' τ' Άγραφα, για να φυλάξουν τα κεφάλια τους, αλλά και κει, χωριό μου χωριουδάκι μου, το δίμιτο, το σαγιάκι, το σκουτί και οι καμίζολες-ποκαμίσεις, των Καραγκούννηδων ήταν στην ημερησία διατάξη. Εκκλησιά, έτσι κι αλλοιώς, οι ντόπιοι Μουσουλμάνοι, με το μέτ μοαμέτ δεν τους επέτρεψαν ναποχτήσουν.

Έτσι όσοι ήθελαν να εκκλησιαστούν κατέβαιναν στις Καμινάδες, που η εκκλησιά τους, η Ζωοδόχος Πηγή, πλινθόχτιστη από το δέκατο όγδοο αιώνα, επισκευάστηκε και συντηρήθηκε από μας, τους Μπέρκους, πού είχαμε το τσιφλίκι.

Βαρουσιώτης πούχε κατεβεί απ' τ' ά βουνά, Βλάχος του Γαρδικιού των Τρικκάλων, ήταν και ο Ταρτούπης. Ξακουστός Αβτζής. Γουρλής και Ασίκης. Αλλά ταμηλιάρης (πλεονέκτης) Γρήγορος στα όλα του, είχε καζαντήσει με τίς δουλειές του, χοντρή σιρμαγιά καθώς λέγανε,

αλλά παράμενε χοντροκόκαλος, κι επίμονος, πού βιάζονταν να γίνει άρχοντας. Μόδα κι αυτό της εποχής, καθώς τα σημάδια των καιρών είναι ότι αποτραβιούνται οι Τούρκοι.

Οι παλιοί Κονιτσιώτες λέγανε, να φοβάσαι τον καινούριο άρχοντα, και τον παλιό ζητιάνο. Κι αυτό αντιλαλούσε σταυτιά μου νύχτα μέρα. Σάν ή καμπάνα τ' Αηνικόλα..

Στήν Καρδίτσα όμως αυτό δεν το ξέρανε, κι ο Ταρτούπης, όπως έλεγαν και το επαναλάμβανε η Μπριγκίτα, περνούσε ανάμεσα στους Καραγκούνηδες για σπουδαίος, και δυναμικός, σπουδαγμένος καθώς ήτανε.

Ο καιρός όλο και δυσκόλευε. Έδειχνε να σφίγγει. Οι ρωμιοί πάλευαν να πλώσουνε στην Ηπειρο Να φτάσουνε στην Κόνιτσα. Στο Αργυρόκαστρο. Και το σχέδιο έπιανε τ' Αγοάφα, τα χωριά της Καρδίτσας, κι έφτανε μέχρι το Μέτσοβο. Μουσουλμάνοι και Χριστιανοί σιγά σιγά, σταμάτησαν νάχουν πάρε δώσε, μεταξύ τους. Κι απόμεινε για το νταραβέρι τους μόνο το τσιαρσί τζαμί μέσα στην Καρδίτσα, μια φορά τη βδομάδα πού γίνονταν παζάρι. Και καμιά φορά στον Κάμπο, όποτε υπήρχε αλησβερίσι με τους κολλήγες.

Η ανάμνηση του φοβερού καπτάν Ζαζάνη, αρναούτη, σουρτούκη (αλήτη), σελέμη, σφαγέα και βασανιστή των Χριστιανών ήταν το φόβητρο σ' όλα τα ντάμια και τις σαρτάρες των κολλήγων του κάμπου και η ξαφνική εμφάνισή του, μ' ένα γιαταγάνι στο χέρι, έφτανε στο κονάκι μας, μέχρι τις Καμινάδες. Γι' αυτό οι τσιφτσήδες δεν ήταν αρκετοί κι είχαμε φέρει από την Αρβανιτιά πεσβάντηδες, γιασακσήδες και κεχαγιάδες, να μας φυλάνε. Κράταγε με μπέσα το Κονάκι ο πατριώτης του Κόλια Πρίφτης πούτανε από μικρός εκεί.

-Αννα-Άννα, μου φώναζε απ' το χαγιάτι του κονακιού, η Μπριγκίτε, με τα σπασμένα ελληνικά της. Όχι στο δάσος. Γύρνα πίσω.

Εγώ, όμως δεν άκουγα. Ενθουσιασμένη από το πανταλόني ιπλασίας, που μου είχε χαρίσει η ίδια, ανεμίζοντας στο χέρι μου το κου-

μπάτσι, και καβάλλα σαν ιπέας στο άλογο, σπιρούνιζα αλογάριαστα (Αλήθεια πόσο ταιριάζει το αλογάριαστα όταν είσαι καβάλλα σ' άλογο) και χάθηκα μέσα στα πυκνά κλαδιά Τραβώντας τον ανήφορο.

Αγαπούσα και σεβόμουνα την Μπριγκίτε.. Είχε άλλον αέρα κι ήταν η μόνη πού μου πήγαινε. Πέρναγα μαζί της βράδια ολόκληρα κουβεντιάζοντας, θαύμαζα τον διακριτικό και συγκρατημένο τρόπο με τον οποίο η Μπριγκίτε μίλαγε για τους απόντες. Εύκολα γελούσε αλλά σπάνια θύμωνε. Έδειχνε να μην ανακατεύεται στις δουλειές των άλλων, έκανε πώς δεν είχε μάθει την αιτία (που ξέραμε όλοι εμείς οι άλλοι) για την οποία δεν έρχονταν στις Καμινάδες ο Θείο Σπύρος. Και κάθε τόσο έλεγε.

-Ανθρωποι είμαστε. Αδυναμίες έχουμε.

Για την Μπριγκίτε, οι Μπέρκοι πήραν την κάτω βόλτα απ' την εποχή της Επανάστασης στη Θεσσαλία του 1854. Τότε ο παπούς, ρωμιός, ρομαντικός και φιλέλληνας καθώς ήταν, παράδωσε στο στρατηγό Χατζηπέτρο τα κλειδιά του Κονακιού και ο ίδιος πήρε την οικογένειά του και πήγε στην Κόνιτσα. Δεν ξανάρθε από τότε στην Θεσσαλία. Έτσι οι επαναστάτες μπήκανε μέσα στο κτήμα και δεν άφησαν τίποτε ορθό. Ζώα, τρόφιμα, έπιπλα. Όταν έληξε, όπως έληξε η Επανάσταση, με υποσχέσεις που έμειναν λόγια, πλάκωσε το λεφούσι του Χουσνί πασά από τη Λάρισα κι αποτελείωσε το κτήμα. Έτσι τα παιδιά (ο θείο Σπύρος κι ο πατέρας μου) ύστερα από τρία χρόνια, ξεκίνησαν από την αρχή. Και χρειάστηκε πολύς κόπος ώσπου να ορθοποδήσουν. Όμως οι Ρωμιοί το 1866, ξανασήκωσαν το φλάμπουρο. Καινούργιο γιουρούσι που κράτησε περισσότερο από διόμισυ χρόνια. Κι αυτό ανάγκασε το θείο Σπύρο να εγκατασταθεί στην Πόλη, χωρίς τη θέλησή του. Και ήρθε ο πατέρας εδώ.

Σιγά-σιγά έτσι, άρχισα κι εγώ να βλέπω το Θείο Σπύρο και όλη την κατάσταση γύρω μου μ' άλλο μάτι και με μεγάλη επιείκεια και συγκατάβαση.

Η ξαδέρφη Αννα-Λουίζα, χτυπημένη απ' την μαλάρια, πάλευε χρόνια να σταθεί στα πόδια της. Ο μεγαλύτερος αδερφός της

Κώστας, που σπούδαζε στα Γιάννινα είχε πεθάνει απ' τήν ίδια αιτία στα δεκαέξι του χρόνια.

-Θάπρεπε από χρόνια νάχε απομακρυνθεί από τον κάμπο, λέει η Μπριγκίτε για την Άννα-Λουίζα. Όμως τα πράματα ήρθαν ανάποδα και στερήθηκε η καημένη τον πατέρα της τώρα πού τον χρειάζεται.. Η μητέρα της δεν μπορεί να κάνει τίποτα, έχει βαθεια μελαγχολία και παραδέρνει στο αδιέξοδο. Με τίς πρώτες ζέστες της ξανανέβηκε το τρέμουλο κι ο πυρετός. Δε νομίζω πώς το πάντρεμα πού της ετοιμάζουν με τον Ταρτούπη, θα βοηθήσει. Είναι δύσκολη η ζωή εδώ. Η Άννα Λουίζα πρέπει να πάει μακριά. Σέ μια πόλη στο βορρά... Πρέπει να το σκεφτείς και συ, πού από κεί πάνω, τα βουνά που ήρθες, είσαι καθαρία. Πρόσθετε η Μπριγκίτε, μ' ένα τόνο μελαγχολίας.

-Και τί να κάνω?

-Δυστυχώς δεν υπάρχει τίποτα να κάνεις. Ο κάμπος σκοτώνει. Και είναι κρίμα! Τόσα χρόνια ο πατέρας σου είχε γλυτώσει... Πέρυσι όμως, αδυνάτισε και η μαλάρια έπεσε από πάνω. Οι μισοί απ' τους τσιφτσήδες και τους κολλήγες είναι άρρωστοι, ζούνε μέσα στις λάσπες και στα ντάμια ξυπόλητοι. Πνιγμένοι στα βεργκίρια (φόρους και δοσίματα). Η καθημερινή τροφή τους είναι ψωμί και κρεμμύδι. Πως θα βασταξουν? Λυπάμαι πού το λέω.... Είναι βέβαια και θέμα οργανισμού... Παράδειγμα εγώ απ' την αρχή τη γλύτωση. Μακάρι να γίνει το ίδιο και σε σένα. Είναι ωραία στο Κόνιτσα, μου έχουνε πει. Θα πάρεις και μένα μαζί σου... όταν πάς..

Κι άρχισε να γελάει.

Οι βροχές τούτη τη χρονιά χάλασαν το καλοκαίρι. Μόλις τέλειωσαν τ' αλωνίσματα κι είχανε προλάβει οι άνθρωποι να μαζέψουν τη σοδειά. Το νερό έπεφτε με το γκιούμι. Τα ξεροπόταμα κι όλοι οι λάκκοι κατέβασαν απ' τά βουνά, "τη μάνα τους και τον πατέρα τους". Λες και ο καιρός βιάζονταν να τελειώσει μια δουλειά κι αγκωμάχούσε. Τέτοιο κιαμέτι, είχαν χρόνια να δούνε στην Καρδίτσα Ο κάμπος ξανάγινε μια λίμνη απέραντη... Τα ντάμια και οι σαρτάρες των κολίγων βούλιαξαν σε κάμποσες μεριές. Ο δρόμος για τη

Λάρισα δεν φαίνονταν. Καλοκαίρι όμως κι όπως ξανάσκασε ο ανελέητος ήλιος-αφέντης της Θεσσαλίας, όλα βρήκαν το ρυθμό τους. Ένα ρυθμό μιας μηχανής πού ετοιμάζεται να σβήσει, αλλά κρατιέται σαν από θαύμα του Θεού...

Με τίσ φωνές της Μπριγκίτας, εγώ τράβηξα προς τους λόφους, πού τα νερά δεν είχανε κάνει ζημιές. Η μυρουδιά του βάλτου που σάπιζε, έφτανε ίσαμε κει. Μου ήταν άγνωστη η πλευρά αυτή και τράβαγα στην τύχη, ελπίζοντας ότι έτσι ξεφεύγω απ' τή λασπολογία.. Ήθελα να τρέξω με τ' αλογο Να ξεσκάσω από τίσ στενοχώριες, που μ' έζωναν, και δεν λογάριαζα τους κινδύνους.

Φθάνοντας στην κορφή του Λόφου, σ' ένα ξέφωτο, από κάτι περίεργες φωνές, ήχους και κρότους, άρχισα να υποψιάζομαι ότι κάποιοι καβαλλάρηδες μ' ακολουθούσαν.

Και κατάλαβα την απρονοησία μου.

Ο ήλιος ήθελε κάμποσο ακόμα για να δύσει. Κι έπρεπε να προλάβω. Έκανα τη στροφή. Ξεκαθάρισα από πού θάπρεπε να ξεφύγω και σπιρούνισα τ' αλόγο μου. Πριν εκείνο ξεκινήσει, τρεις οπλοφόροι εμφανίστηκαν στη γωνιά. Κι άρχισαν να μου φωνάζουν να μη φύγω. Η καρδιά μου άρχισε να χτυπάει. Ο ένας ξέκοψε απ' αυτούς και χαμογελαστός πλησίασε. Ήρθε δίπλα μου

-Μπερκοπούλα, ήρθες μόνη στο βουνό και δε φοβάσαι?

-Νά φοβηθώ? Για ποιο λόγο?

-Μην κοιτάς πούμαστε μείς, θα μπορούσε νάναι μια ληστοσυμμορία από ντόπιους αρβανίτες ή ακόμα και χριστιανούς κατσιαπλιάδες απ' το βουνό..., ή Γκαραγκούνηδες απ' τον κάμπο. Και τότε. ?...

-Και σεις ποιοί είστε?

-Α!... Είμαστε μια ενέδρα, σε περίπολο, από Βαρουσλήδες, που σταματάμε τους πλιατσικολόγους. Κάθε χρόνο αυτή την εποχή, ροβολάνε απ' τά βουνά, και πέφτουνε σα μύγες στο γάλα για να λιμουριάσουνε τον κάμπο. Εμένα όμως, Μπερκοπούλα μου, πρέπει να μ'εχεις ακούσει, να με ξέρεις. Είμαι φίλος σας, φίλος του θειού σου Σπύρου. Έχω έρθει και στο κονάκι σας πολλές φορές. Κουβέντιασα με τον καλό κυρ Πέτρο,

τον πατέρα σου. Με τη Γερμανίδα... Σέ είδα και στον κάμπο. Σέ είδα και στ' αλώνια. Σέ παρακολουθώ. Φοβάμαι μη με γελάν τα μάτια μου. Τέτοιο κορίτσι, τέτοια γυναίκα σαν εσένα.... δεν υπάρχει άλλη σ' όλη τη Θεσσαλία..... Μπράβο σου αρχοντοπούλα μου. Εύγε για όλα. Εσύ είσαι Μπέρκοβα πραγματική ... Κι είναι κρίμα, στα καλά καθούμενα, έτσι όπως ξανοίγεσαι προς τις ράχες μόνη κι έρημη, να πέσεις θύμα. Είσαι καινούρια εδώ και δεν ξέρεις, το τί ακούγονται και τί λέγονται. Καί για να γνωριστούμε σου λέω πώς λέγομαι Κώστας Ταρτούπης.

Άκουγα στην αρχή με καχυποψία, αλλά γρήγορα κατάλαβα πώς είχα να κάνω μ' έναν καθώς πρέπει κύριο. Καί ηρέμησα. Όταν όμως άκουσα πώς αυτός ήταν ο Ταρτούπης, δεν πίστευα στ' αυτιά μου. Απ' ό,τι είχα ακούσει σπίτι μου, είχα φτιάσει στο μυαλό μου ένα τέρας. Ένα μαγκούφη. Ένα Σάυλωκ που ενδιαφέρονταν γ' αποπάξει το τσιφλίκι μας καταστρέφοντας χωρίς δισταγμό όλους τους Μπέρκους. Καί τώρα...

Ο συνομιλητής μου, μ' έβλεπε να συλλογίζομαι και υποψιάζονταν ότι το κάνω από φόβο, από ταραχή. Σκέφτηκε, πώς η ώρα περνούσε. Σέ λίγο θα νύχτωνε.

- Πρέπει, μου λέει, να κατηφορήσεις τώρα κοντεύει να νυχτώσει. Κατευθείαν για το κονάκι. Όταν θελήσεις πάλι ν' ανεβείς στους λόφους, σε παρακαλώ, πες στη Γερμανίδα να με ειδοποιήσει.... Εγώ θα πάρω τα μέτρα μου τώρα. Ένας από τα παλληκάρια μου θα πάει μπροστά. Ξέρει το δρόμο.

Και συ θα τον ακολουθείς χωρίς τροχαλιτά και τρεξίματα.. Από πίσω θα'χουμε την έγνοια σου εμείς οι άλλοι. Σε παρακαλώ, μην κάνεις ξανά αυτή την κουτουράδα.. προτού κάνεις τέτοιους περιπάτους στα βουνά, ρώτησε και κανέναν πού ξέρει.

-Χίλια ευχαριστώ, χίλια ευχαριστώ, άρχισα να επαναλαμβάνω μηχανικά. Με την κουτουράδα μου σας έβαλα σε μπελάδες.... Κατάφερα να ξεστομίσω μες στη συγχισή μου, στρίβοντας το άλογο, προς την κατεύθυνση των Καμινάδων. Καληνύχτα κι ευχαριστώ για όλα.

-Καληνύχτα, όμορφη και γλυκεία αρχοντοπούλα.. Πρόστεσε δειλά, χαμηλόφωνα και μ' επιτήδευση πρωτευουσιάνου, ο Ταρτούπης, σαν

έφηβος δεκαοκτώ χρονών, που για πρώτη φορά στη ζωή του φαντάζομαι ότι κολάκευε, έλεγε μια τρυφερή κουβέντα σ' ένα κορίτσι.

Τάχε κι αυτός χαμένα. Κι αντιδρούσε με τον καλύτερο εαυτό του.

Η Μπριγκίτε περίμενε ανήσυχη στην άκρη απ' τό χαγιάτι.

Ο πατέρας κι η μητέρα μου, που μόλις είχαν γυρίσει από τους Φωτιάδηδες του διπλανού χωριού, δεν είχαν προλάβει να μάθουν τίποτα. Ο γιασαχτοής που έκανε και τον Πασβάντη στο κονάκι και οι δυο χουσμεκιάρηδες-σεΐζηδες, πού ξεσέλλωναν τ' αλογα του αφεντικού, έτρεξαν να παραλάβουν και τ' αλογό μου.

Ο πατέρας μου φαίνονταν ευχαριστημένος από την επίσκεψη. Ο κύρ Σταύρος Φωτιάδης μόλις είχε γυρίσει απ' την Πόλη κι έφερε νέα από το Θείο-Σπύρο. Αργότερα, έμαθα πως ο Φωτιάδης έφερε εκτός από τα καλά νέα και τη διαθήκη του θείου Σπύρου, με την οποία αναγνώριζε εν ζωή, τον Πέτρο Μπέρκο και την οικογένειά του δικαιούχους ολόκληρης της περιουσίας στην Ήπειρο, και μετά το θάνατό του κληρονόμο του στο μισό κτήμα των Καμινάδων.

Αυτό ήταν μια ανάσα για τον πατέρα, που μέχρι κείνη τη στιγμή βρίσκονταν σε μεγάλο αδιέξοδο κι απελπισία, δουλεύοντας χωρίς απαντοχή για τον αδελφό του...

Από το βράδυ συμφωνήσαμε με την Μπριγκίτα να μην πούμε τίποτα στους γονείς μου για την έφιππη έξοδο προς τους λόφους και προπαντός για τη συνάντησή μου με τον Ταρτούπη.

Την άλλη μέρα το πρωί μαζί με την Μπριγκίτε έναν παραστεκάμενο κολλήγο του τσιφλικιού, αποφασίσαμε στα γρήγορα να επισκεφτούμε την σαρτάρα του ΜπαρμπαΘανάση, μέσα στον κάμπο, πούχε πνιγεί απ' τ' νερά κι όλη η οικογένεια τώρα ήταν άρρωστη κι είχε ανάγκη από βοήθεια.. Ο Μπαρμπα Θανάσης ήταν παλιός χουσμεκιάρης στο κονάκι. Το ανακοινώσαμε στον πατέρα και κείνος το δέχτηκε κάπως προβληματισμένα. Σκέφτηκε λίγο και -

- Αϊ καλά είπε. Προσέξτε όμως. Είναι η εποχή που κινούνται μέσ' τον κάμπο οι πλιατσικολόγοι κι οι Αρβανίτες. Αυτοί δεν αστειεύονται.

Έκανε μερικά βήματα προς τον κήπο και πρόσθεσε

- Εγώ θ' ανεβώ στο Τσαρσί τζαμί, να ψωνίσω και να κουβεντιάσω με Βαρουσλήδες που με θέλουν.... και με ζήτησαν απο προχτές.

Ο φόβος να συναντηθεί ο πατέρας με τον Ταρτούπη στο Τσαρσί τζαμί και να μάθει από κει τα καθέκαστα, με πάγωσε. Η Μπριγκίτε όμως που το κατάλαβε, είχε κι αυτή τους ίδιους φόβους, προσπάθησε να με καθησυχάσει. Καί πήρε ο καθένας το δρόμο του.

Ο κάμπος ήταν ακόμα μέσ' τη λάσπη. Μύριζε όμως ωραία η μουσκεμένη γη. Οι δυο μας, η Μπριγκίτα και 'γω, πάνω στα ψηλόλιγνα αραβικά άλογά μας ακολουθώντας τον παραστεκάμενο, περνάγαμε σιωπηλές τα μονοπάτια, κι όταν φτάσαμε στο ποτάμι, πούχε κατέβασμα, καταλάβαμε πώς θάταν δύσκολο να το περάσουμε χωρίς κίνδυνο. Ο παραστεκάμενος κολλήγας κι αυτός, κιότρεψε. Στεγοχωρημένος έλεγε με δειλία πώς μάλλον είχε πάρει λάθος δρόμο. Έκανε ο ίδιος, με λάθος στους υπολογισμούς του. Πιο κάτω το ποτάμι άπλωνε, άλλ' όμως η πορεία ίσαμε κεί θα μας έπαιρνε πάνω από μια ώρα. Σκέφτηκε λίγο. Κι έπειτα πρόσθεσε.

-Ξέρετε, πιο πάνω είναι και η περαταριά. Αν είμαστε τυχεροί και τη βρούμε από δώθε, γιατί δεν έχει οδηγό, καλά θάναι.

Η Μπριγκίτε πούχε πολλές φορές μπλέξει σε περιπέτειες μ' αυτό το Ξιροπόταμο με τον Καράμπαλη, στο πέρασμα άλλαζε καθώς είπε συχνά την κοίτη του κατεβάζοντας από τ' Άγραφα ό,τι να φανταστεί κανένας όξω από λάσπες, επέμενε να πάμε από την περαταριά, και στην ανάγκη να περιμένουμε.

Εγώ όμως, πούχα κι όλας μπει στο ποτάμι αποφασισμένη να το περάσω με όποιον κίνδυνο, γιομάτη πείσμα, έβλεπα πώς η φοράδα μου με τους λιγνούς και δυνατούς αστράγαλους είχε κιόλας βουτήξει μέχρι τη μέση κι ήταν αδύνατο να προχωρήσει. Το πιο δύσκολο ήταν να γυρίσει πίσω, γιατί είχε κολλήσει στη λάσπη, και οι απεγνωσμένες προσπάθειές της να ξεκολλήσει με πέταγε, πότε μπρος και πότε πίσω.

Ο κολλήγας έβλεπε το μεγάλο κίνδυνο πού διέτρεχα, αν τ' άλογό μου βουρλίζονταν απ' τις προσπάθειές μου κι έκανε έναν πήδο προς τα μπρος, οπότε εγώ άπειρη όπως ήμουνα, ήταν σίγουρο ότι δεν θα

γλύτωνα, και το χειρότερο ήταν πού θα βούταγα προς το κέντρο του ποταμού όπου τα νερά ήτανε πολύ βαθειά κι είχε ρέμα.

Αναγκάστηκε ο ίδιος να κατεβεί απ' τό μουλάρι του για να πέσει στο ποτάμι.

Κείνη τη στιγμή, μέσα από τίσ βασιινιές, και τα δέντρα ακούστηκαν φωνές αντρικές

-Μη, για το θεό. Μη κάνεις τίποτα. Σταμάτα μπάριμα Θύμιο.

Και ταυτόχρονα εμφανίζεται μια ομάδα από Καρδιτσιώτες καβαλλάρηδες με πρώτο τον Ταρτούπη, που προχωρώντας στην ακροποταμιά φώναζε.

-Ήρεμα, ήρεμα Μπερκοπούλα μου Γιαβάς-γιαβάς, να μην ξαφνιαστεί τ' άλογο κι αφηνιάσει. Κι ο ίδιος χαμογελαστός, πάνω στ' άλογό του μάλωσε τη Μπριγκίτα.

-Καλά.... Το κορίτσι δεν ξέρει! Εσύ κι ο μπάριμα Θύμιος, που χρόνια ξέρετε τί πνίχτης είναι το παλιοπόταμο, πως αφήσατε μια πρωτόβγαλτη να μπει στο νερό μέσα αλογάρισσα.

Η Μπριγκίτε άρχισε να δικαιολογείται, αλλά ο Ταρτούπης δεν άκουγε. Ξεκαβάλλησε κι αυτός με βιασύνη, είπε και στους άλλους συντρόφους του να κάνουν το ίδιο. Επέβαλε σιωπή σ' όλους μας, και μπήκε στο ποτάμι έτσι όπως ήταν με τίσ μπότες του, δείχνοντάς μου με νοήματα ότι θάπρεπε να χαϊδεύω στο λαιμό τ' άλογό μου, για να ηρεμήσει. Πλησίασε τ' άλογο από το πλάι και τ' άρπαξε από τα χαλινάρια, χαϊδεύοντάς το. Έπειτα μου ζήτησε τα γκέμια, που τάρριξε πίσω, σ' ένα σύντροφό του, στον οποίο είπε να μπει μέσα στο ποτάμι και να σταθεί σε στέρεο έδαφος. Με κάποια προσπάθεια η φορδάδα μου ξεκόλλησε και με ένα τίναγμα βρέθηκε στη στεριά.

Έτρεμα απ' την περιπέτεια. Έμουν ανήσυχη. Αλλά δεν τόβαζα κάτω. Ζήτησα να ξεκαβαλλικέψω. Και η Μπριγκίτα, βιάστηκε να ρθει κοντά μου, κάνοντας έτσι ν' απομακρυνθεί ο Ταρτούπης, που έδειχνε γι' αυτό κακοφανισμένος. Δεν έφευγε όμως από κοντά κι έδειχνε μεγάλη επιθυμία να βοηθήσει... Οι σύντροφοί του αναμέρισαν διακριτικά, και ξανακαβαλλικέψανε.

Από ψηλά κοίταζα τον Ταρτούπη, με θαυμασμό, κι ήθελα να βρω έναν τρόπο να τον ευχαριστήσω. Η Μπριγκίτα κατσούφιαζε και βιάζονταν να φύγει. Κάποια στιγμή ξεμονάχιασε τον Ταρτούπη και κάτι του ψιθύρισε. Κείνος άκουγε με προσοχή, ώσπου στο τέλος είπε γελώντας κάτω από το μουστάκι του.

- Έχεις δίκιο. Ανλαστίκ(σύφωνοι) Καμμιά κουβέντα. Μεταξύ μας. Πήγα τ' άλογό μου δυο βήματα μπροστά κι ευχαριστώντας τον Ταρτούπη πρόσθεσα

- Έγινα και στους δυο σας μεγάλο βάσανο. Συγχωρέστε με. Δε θα ξεχάσω την καλοσύνη σας. Από δω και μπρος θα γίνω φρόνιμο κορίτσι. Δε θα ξανακάνω κουτουράδες.

- Τέλος καλά όλα καλά πρόσθεσε ο Ταρτούπης ευχαριστημένος. Γύρισα τ' αλογό μου που βιάστηκε ο κολλήγας να το πιάσει απ' το χαλινάρι.

Ο Ταρτούπης είχε κολλήσει πάνω μου το υγρό βλέμμα του. Και χαμογελούσε.

- Ήμουν περίεργος να ιδώ, πώς θα καβαλλίκευες τ' άλογο. Δε μούκανες όμως αυτή τη χάση. Κορίτσι από την Κόνιτσα. Τί να πω? . Άξια Μπέρκοβα. Σ' όλα πρώτη και μοναδική.... Μακάρι νάταν έτσι κι οι άλλες Μπερκοπούλες. Κι όλα τα κορίτσια εδώ του Κάμπου..

- Έλα- έλα, τον έκοψε η Γερμανίδα. Άσ' το κορίτσι να ηρεμήσει. Και σταμάτησε το Μπερκοβα. Μη μας βάζεις αιτίες να τσακωνόμαστε.

- Να πάτε απ' τήν περαταριά, συμβούλεψε ο Ταρτούπης δείχνοντας έτσι ότι ήξερε από προηγούμενα, για που κατευθυνόμαστε. Και συμβούλεψε το Μπάρμπα Θύμιο τί θάπρεπε να κάνει, αν η περαταριά δεν βρίσκονταν από δω.

Καί χωρίσαμε καθώς ο καθένας πήρε το δρόμο του.

Η Μπριγκίτα στην αρχή φαίνονταν στενοχωρημένη και δεν μιλάγε, όταν όμως άρχισα να της περιγράψω το πόσο φοβήθηκα μέσα στο ποτάμι και πως όταν είδα τον Ταρτούπη να ξεπροβάλλει από τίς ντροσγιές (τα χαμόκλαδα) εκεί δίπλα στο ποτάμι, μου φάνηκε σαν ο Θεός που έσωζε τον Ιωσήφ μέσα στο καλάθι, έσκασε στα γέλια.

- Το ίδιο και γώ μου λέει Μου κόπηκε η χολή όταν είδα τον μπάρμπα Θύμιο κατακίτρινο και σε κατάσταση απόγνωσης να κουνάει χέρια και κεφάλι. Όσο για τον Ταρτούπη..... έχω μια υποψία. Μας είχε πάρει από πίσω. Σκέφτομαι ακόμα πως και το χθεσινοβραδινό δεν ήταν τυχαίο. Τόκανε σύστημα. Δε σταματάει να σε λέει παντού και σ' όλους Μπέρκοβα. Και θα μας δημιουργήσει πρόβλημα με τη θειά σου. Είχα κάτι ακούσει για τις προθέσεις του από την εποχή που σε είδε για πρώτη φορά. Τώρα βλέπω που τέλειωσαν οι πολλές δουλειές στον κάμπο, έβαλε μπροστά σ' εφαρμογή άλλο σχέδιο, Σατανικό!. Φαίνεται είναι κάποιος στο κονάκι, που πληθύνεται για να κατασκοπεύει και του τα λέει όλα με το νί και με το σίγμα. Αρχίζω να φοβάμαι γιατί ο Ταρτούπης παράγινε ευγενής και πρόθυμος, Γέλαγα, αλλά φόβος κατείχε την καρδιά μου και τις σκέψεις μου.

- Μήπως θάπρεπε να γυρίσουμε πίσω? λέω.

- Όχι, ακόμα είναι γρήγορα. Αλλά από αύριο, καλό θάταν να πάρουμε τα μέτρα μας.

- Δεν ξέρω αν είναι σωστό, να ρωτήσω, αλλά τώρα όλα με ανησυχούν

- Τί θέλεις? πέσιμο... Μην ανησυχείς για τίποτα, όλα θα βρουν το δρόμο τους

- Τί είπατε μεταξύ σας.... Καί κείνος απάντησε έχεις δίκιο, καμμιά κουβέντα.

- Α! Ναι, ναι. Τον παρακάλεσα να μην ειπεί τίποτα σε κανέναν για τα χθεσινά και τα σημερινά, μην τα μάθουν οι δικοί σου και στενοχωρηθούν. Γι' αυτό είπε καμμιά κουβέντα. Εννοούσε σε κανέναν και πρόσθεσε πως θα μείνει μεταξύ μας.

- Ωραία, αυτό μ' ανησυχούσε. Τώρα να το πούμε και στο Μπάρμπα Θύμιο να το ξέρει.

Και η Μπριγκίτα προχώρησε με τ' άλογό της, τόφερε δίπλα στον Μπάρμπα Θύμιο και του τόπε.

Το πορθμείο της περαταριάς ήταν από δω. Κατεβήκαμε από τ' άλογα. Έπιασε ο κυρ Θύμιος τον συρμάτινο οδηγό. Και περάσαμε

όλοι απέναντι, χωρίς καμμιά δυσκολία.

Η ταρτάρα του Μπαρμπαθανάση ήταν πολύ κοντά στην περαταριά. Αλλά σε μια κατάσταση μέσ' τη λάσπη, που σ' έπιανε απελπισία. Τα παιδιά, κι η γυναίκα του, είχαν πάει στο χωριό, Ντελή Βελή, γιατί τους έλυωνε ο πυρετός. Ο ίδιος ο Μπαρμπαθανάσης μόνος, έβγαζε από το καλύβι μέσα λασπωμένα ρούχα για να τα πάει στο μαντάνι. Οι μαντρότοιχοι γύρω στο σπίτι και τα χαμόκλαδα ήταν σκεπασμένα με βρεγμένα μιντέρια, κιλίμια, σιλτέδες κι άλλα ρούχα πού λιάζονταν για να στεγνώσουν. Μόλις μας είδε, ο παλιός χουσμεκιάρης, κολλήγας τώρα, άρχισε να κουνάει το κεφάλι του συντετριμμένος, σε απόγνωση. Πρώτη φορά μ' έβλεπε και φάνηκε να με ντρέπεται, σα μια ξένη γυναίκα.. Όταν όμως σε λίγο έμαθε ποια είμαι, άρχισε να κλαίει. Χρόνια δούλευε στο Κονάκι μας, εκεί μεγάλωσε σαν παραπαίδι και είχε ακουστά για τα παιδιά του Πέτρου Μπέρκου. Έτρεξε κοντά μου κι άρχισε να μου φυλάει τα χέρια. Ένωθα ντροπή, απ' αυτό, και τράβαγα τα χέρια μου, προσπαθώντας να μην τον προσβάλλω.

Ο κυρ Θύμιος κατέβασε τα καλάθια πούχε φορτωμένα στο μουλάρι του και προορίζονταν για την οικογένεια του Μπαρμπαθανάση, και τα μετέφερε στο καλύβι.

Εμείς με την Μπριγκίτε, στεκόμαστε όρθιες διότι κυριολεκτικά δεν είχαμε που να καθήσουμε. Κι όταν ζητήσαμε να βοηθήσουμε στο μάζεμα των ρούχων, ο Μπαρμπαθανάσης έγινε θεριό.

Όχι, μας λέει σα να τον μπατσίσσαμε. Μην μπήτε μέσα. Τάχω βγάλει όλα έξω. Να βοηθήσει ο καιρός, και να μην ξαναπιάσει άλλη μπόρα. Να στεγνώσει λίγο ακόμα μέσα. Μεγάλος ο κόπος σας. Δε χρειάζονταν. Σάς ευχαριστώ όλους. Και προ παντός τον κύρ. Πέτρο που ποτέ του δε με ξέχασε. Θάρθω μόλις βάλω τάξη εδώ στα πράματα. Πεθύμησα να τον δω. Η καλή μου η Αννούλα, φτού-φτού έγινε κοτζάμ κυρία... Πόσο μοιάζει με την κυραμάνα της, την Καραπάνοβα πούταν πραγματική αρχόντισσα...

- Τη χάσαμε, πρίν από λίγο, ψιθύρισα λυπημένη.

-Αλήθεια! Με συμπαθάς... Ζωή σε λόγο σας, καλή μου Αννούλα,

θάτανε τώρα ογδόντα χρονών και παραπάνω. Μακάρι να φτάσουμε και μείς στά χρόνια της. Έχεις και τόνομά της και την παράστασή της.

Έρριξε μια βιαστική ματιά γύρω στο κτήμα του, κι απογοητευμένος γύρισε να μας ειπεί.

- Πόσο στενοχωριέμαι πού οι βροχές χάλασαν τα ζαρζαβατικά στο μπαχτσέ και δεν έχω τίποτα να σας δώσω για τον κυρ. Πέτρο. Θα φροντίσω όμως νάχω όταν θάρθω στό κονάκι.

Ο Μπαρμπαθανάσης μας συνόδεψε με τα πόδια, ίσαμε την περπαταριά. Στο δρόμο μας έλεγε πως φέτος δεν είχε κάνει τίποτα στη γυναίκα του η αφαίμαξη πούκανε την Άνοιξη, για να μην τη βρεί ο πυρετός. Μεγάλο καζίκι. Ήταν σε κατάσταση απόγνωσης ο ίδιος, ωστόσο δεν ήξερε πώς να δείξει τη χαρά του και την ευγνωμοσύνη του προς τα αφεντικά του και προ παντός σε μένα, που περπατούσε δίπλα μου και κράταγε μέχρι το ποτάμι το χαλινάρι του αλόγου μου.

Όταν περάσαμε απέναντι γυρίσαμε και χαιρετίσαμε μαζί τον Μπαρμπαθανάση που στέκονταν ακόμα στον όχτο, κι άκουγα να με φωνάζει

- Προσκυνήματα στον κύρ. Πέτρο, κι αν με χρειαστεί εδώ είμαι.

Δίπλα-δίπλα καθώς είμαστε στο δρόμο, ρώτησα την Μπριγκίτε για την αφαίμαξη της γυναίκας του, που μας είπε ο Μπαρμπαθανάσης, κι αν αυτό προλαβαίνει τη μαλάρια, γιά τον πατέρα μου.

Γέλασε η Μπριγκίτε ειρωνικά

- Δεισιδαιμονίες γυναικείες, μου λέει. Οι καραγκούνισες του κάμπου κάθε Μάη φλεβοτομούνται για ν' αλαφρώσουνε το κουφάρι τους. Κι αδυνατίζουν, γίνονται σκιές του εαυτού τους. Είναι που είναι πεινασμένες κι αδύνατες. Η αφαίμαξη τις αποτελειώνει.

Στο κονάκι υπήρχε καλαμπαλίκι και έντονη ανησυχία. Ο πατέρας είχε ξανακάνει πυρετό, που του ήρθε με δυνατό ρίγος, όταν ακόμα βρισκόταν στην Καρδίτσα.

Η Μπριγκίτε που έκανε και χρέη νοσοκόμου στο σπίτι ξανάκανε το ιλιάτσι της- για το κατέβασμα του πυρετού. Ο άρρωστος έμεινε

στο κρεβάτι του σκεπασμένος με κουβέρτες ίσαμε το λαιμό, για να περάσουν το σύγκρουο και οι τρεμούλες

Όλο το βράδυ έβραζε. Καί κάθε τόσο ιδρώνε κι είχε ανάγκη από αλλαγμα. Η μητέρα μου και γώ μείναμε άυπνες.

Ξέραμε από παλιότερα, ότι ο πυρετός αυτός κρατάει τρεις μέρες. Ωστόσο η αγωνία μας, τέντωνε το σχοινί.

Ο γιατρός Βασαρδάνης μας έβγαλε όλους έξω και τον ακροάστηκε. Διάταξε κοφτές βεντούζες έδωσε κι ένα ρεμέντιο που είχε μαζί του και φεύγοντας είπε.

- Να δούμε ίσαμε αύριο, πώς θα πάει. Διαβολότοπος ο κάμπος. Έχει όμως γερό οργανισμό ο κυρ. Πέτρος.

Την άλλη μέρα ο πυρετός έδειξε να πέφτει από το πρωί, αλλά το βράδυ ξανανέβηκε. Η Μπριγκίτε συνέχιζε τα "πρακτικά" της, που ξεκούραζαν τον άρρωστο. Την τρίτη μέρα από το πρωί το θερμόμετρο έδειξε υποθερμία.

Ξανάρθε ο γιατρός, κι αφού εξήτασε τον άρρωστο είπε

- Αυτό ήταν. Αλλά.... θα κάνει τί θα κάνει ο κύρ. Πέτρος, πρέπει να αλλάξει κλίμα. Οι Καμινάδες δεν τον σηκώνουν. Από τον Οκτώβρη Κόνιτσα οπωσδήποτε.

Όταν έφυγε ο Γιατρός, ο πατέρας μου έκανε νεύμα να κλείσω καλά την πόρτα από μέσα και μου ζήτησε να κάτσω δίπλα του. Μούπιασε το χέρι και αργά- αργά, όπως αυτός συνήθιζε να μιλάει με τη βασιλιά φωνή του, μου είπε για τη διαθήκη του αδερφού του που έφερε από την Πόλη ο Φωτιάδης. Καί το περιεχόμενο της. Έπειτα μου μίλησε για την τύχη των Καμινάδων. Οι ελπίδες είναι ελάχιστες. Το προξενιό της ξαδέρφης μου Άννας-Λουίζας με τον Ταρτούπη ίσως να ήτανε μια σωτηρία. Έλα όμως πού η Άννα-Λουίζα κι η μάνα της θεωρούσαν τον Ταρτούπη βλαχαδερό, και χοντράνθρωπο. Κι αρνιούνται το συμπεθέρισμα μαζί του. Δεν του το μήνυσαν ακόμα. Φοβάμαι όμως πώς ο Ταρτούπης έχει κάτι μυριστεί και φαίνεται πώς σχεδιάζει να βρει τρόπο εκδίκησης. Το κτήμα δεν θα πέσει εύκολα στα χέρια του. Κάποιοι φίλοι του Καρδιτσιώτες "μου μήνυσαν" πως

μέσα στα σχέδιά του "είσαι και συ Αννούλα μου". Σέ λιμπίζεται. Άστον όμως να βαυκαλίζεται. Μου επέστησαν την προσοχή. Η δική μας οικογένεια πήγε καλά μέχρι σήμερα, κι αν πάει καλύτερα το κατάστημα του Βόλου, όλα θα βρουν το δρόμο τους. Για μας η Κόνιτσα είναι, το καταφύγιο. Ο κάμπος, οι Καμινάδες, οι Ταρτούπηδες δεν είναι για μας και την οικογένειά μας. Είναι αρρώστια, είναι βάσανα χωρίς τέλος, είναι χτικιό. Καί πρέπει το γρηγορότερο να ξεφύγουμε. Καί κατάληξε πως πριν απ' τόν δεκαπενταύγουστο, που στα βουνά και τα μονοπάτια κινιούνται οι Βλάχοι κι οι κλέφτες έχουν αποτραβηχθεί η μάνα μου και γώ θα πρέπει να γυρίσουμε πίσω στην Κόνιτσα. Μόλις σηκωθεί απ' τό κορβιάτι θα κανονίσει για κερατζήδες. Κι αυτός θα πάει να μείνει προσωρινά στο Βόλο με το Βασίλη, και κατά τον Οκτώβρη μήνα θα βρεί έναν τρόπο, ακόμα κι από τη θάλασσα να έρθει στην Κόνιτσα.

Έκανε μικρή διακοπή,

Χάρηκα αφάνταστα που ο πατέρας μου αποφάσισε να ξαναγυρίσει στην Κόνιτσα, κι άρχισα σχεδόν ασυναίσθητα, να τον φιλάω στο μάγουλο. Θα τελειώνω έτσι αυτό το μαρτύριο του χωρισμού.

Η τύχη των Καμινάδων δεν μ' ενδιέφερε και πολύ. Με τα κτήματα της Κόνιτσας, τα μαγαζιά στα Γιάννενα και το Κατάστημα στο Βόλο, όλα θα πήγαιναν καλά.

Ο πατέρας μου, μου ξομολογήθηκε, πως με τα χαρτιά που κρατάει στα χέρια του, όσο το τσιφλίκι αντιστέκεται και δεν περνάει σίς Τράπεζες και σε ξένα χέρια θάχουμε όλοι το μερτικό μας. Ο Βασιλάκης ωρίμασε αρκετά κι απ' το Βόλο θα μπορεί να πετάγεται κάθε τόσο, να βλέπει τί γίνεται και δω.

Έπειτα ανασηκώθηκε στα μαξιλάρια

- Αυτά που είπαμε σου τα χρώσταγα, κι έπρεπε να σου τα πω. Μεγάλωσες πια, κι από ό,τι είδα με καταλαβαίνεις και δε χρειάζεται να λέμε μόνο παραμύθια, όπως λέγαμε στην Κόνιτσα, που ήσουν μικρούλα προτού φύγω. Με τη μάνα σου τάχουμε πεί και είναι σύμφωνη μαζί μου. Κάνε τί θα κάνεις και ετοιμάσου για το ταξίδι. Να μη

γίνει μόνο βούκινο. Δε χρειάζεται να το ξέρει κανένας άλλος, ούτε και η Μπριγκίτε.

- Ξέρεις, έλεγα να πω και στη Μπριγκίτε να ρθει στην Κόνιτσα.

- Όχι τώρα. Αργότερα θα γίνει κι αυτό, χρυσό μου, θα το κανονίσω εγώ. Τώρα όμως σιωπή και τίποτα άλλο. Χίλιοι λόγοι το υπαγορεύουν...

Στό διάστημα που μεσολάβησε, ήμουν με χίλια δυο πράγματα απασχολημένη και δε βγήκα από το κονάκι. Είχα μπεζερίσει με τους Καμινάδες. Ξετίναξα τη βιβλιοθήκη τους. Η Μπριγκίτε ζήτησε να πεταχτεί στη Λάρισα. Και ο πατέρας μου την παρακάλεσε να κάνει κράτει για δυό-τρεις μέρες. Πριν την αναχώρηση ήρθε κι ο Βασίλης μας από τον Βόλο. Αυτό με ξάφνιασε. Δεν τον περιμέναμε. Αλλαγμένος, άντρας πια. Είχε αφήσει γένια ενός είδους πλατύτερο μούσι, κι έδειχνε μεγαλύτερος. Του είχα πραγματική λατρεία, τώρα μάλιστα που τον έβλεπα σ' εμφάνιση ευρωπαϊάο, δεν ξεκόλλαγα από κοντά του. Έμαθε τα σχέδια του πατέρα μας και συμφώνησε. Από τη δουλειά του μαγαζιού είχε καλά νέα.

Ο Ταρτούπης πέρασε δυο φορές στα γρήγορα από το κονάκι για δουλειές. Είδε τον πατέρα, αλλά δεν είδε την κόρη του. Μίλησε μονάχα για μια εκδρομή πάγω στο Γαρδίκι, το χωριό του το Δεκαπενταύγουστο, και μας προσκάλεσε όλους. Θα μας φιλοξενούσε. Είχε μεγάλο σπίτι. Τα πεύκα κι ο καθαρός αέρας εκεί θα κάνουν καλό στον κυρ. Πέτρο. Ο πατέρας επεφυλάχτηκε ν' απαντήσει έγκαιρα.

Ο Βασιλάκης μας ήταν γιομάτος νεύρα. Παρατήρησα πως κάθε φορά που γίνονταν κουβέντα για τον Ταρτούπη άλλαζε ύφος. Μεσ τό κονάκι αυτές τις λίγες μέρες που ήταν μαζί μας έπαιρνε πολλές πρωτοβουλίες και διάτασσε τον έναν, φώναζε στον άλλο. Έδειχνε νάναι διαφορετικός από τον πατέρα. Κι από ό,τι εγώ τον ήξερα. Πιο σκληρός κι επίμονος. Λίγο ζορμπάς.

Δεν μπορούσα να καταλάβω τί τον έκανε κάθε τόσο και τον έπιαν να εξοργισμένο με τον Κόλια Πρίφτη, που τον είχαμε στο Κονάκι μισόαφεντικό. Τον είχανε φέρει οι Παπούδες μας από το Περάτι

μικρό παιδί στους Καμινάδες και του τα είχανε εμπιστευτεί όλα. Στην Κόνιτσα όταν ήμασταν, ο πατέρας ένωθε σιγουριά για τους Καμινάδες μόνον όταν μάθαινε πώς ήταν εδώ ο Κόλια Πρίφτης. Και γώ τώρα που τον γνώρισα κατάλαβα πως ήταν ένας άνθρωπος δυνατός, αφοσιωμένος στο σπίτι, μπεσαλής.

Οι φωνές του Βασιλάκη, οι καυγάδες στις γωνιές μακριά απ' όλους εμάς. Οι στενοχώριες του Κόλια Πρίφτη και το ύφος του μ' έβαζαν σε σκέψεις και καταλόγιζα στο Βασιλάκη πώς έχει σεκλέτια απ' τη δουλειά του στο Βόλο και ξεσπάει στον κυρ Κόλια.

Δυό-τρεις φορές που προσπάθησα να το συζητήσω με τον αδερφό μου, μ' έκοψε από την πρώτη κουβέντα.

- Δεν είναι για σένα, αυτές οι κουβέντες, μου έλεγε. Εσύ ετοιμάσου γρήγορα να φύγετε. Και τσιμουδιά σε κανέναν. Την τρίτη φορά στενοχωρήθηκα πολύ, κι έκλαψα. Κι ο Βασιλάκης κατάλαβε πώς δεν θάπρεπε να μου φέρεται έτσι. Είχα κι εγώ μεγαλώσει. Έμαθε φαίνεται κι από τους άλλους, πως όσο αυτός, έλειπε εγώ αναπλήρωνα τον πατέρα, στα κτήματα, στον κάμπο. Και καταλάβαινε πως μ' αδικεί.

Μου ζήτησε συγγνώμη και με πήρε μέσα στο χοτζερέ, να κουβεντιάσουμε, χωρίς να μας ακούνε τρίτοι.

Εκεί έμαθα και το λόγο της ξαφνικής του άφιξης στο Κονάκι, κ' αυτής της περίεργης συμπεριφοράς του με τον Κόλια Πρίφτη. Τον έλεγε τζαναμπέτη, καλποζάνη μπεζεβεγκη και γιαβάσικο ποτάμι.

Αιτία ήταν ο Ταρτούφης και τα περίεργα φερσίματά του. Η κατάσταση του τσιφλικιού δεν τον απασχολούσε. Ο Βόλος γι' αυτόν ήταν η καλύτερή μας λύση. Με μεγάλο δισταγμό άρχισε την κουβέντα του. Κι ήταν φανερό πως τόσο αυτός όσο κι οι γονείς μας ήταν αποφασισμένοι να μην μάθω εγώ τίποτα και στενοχωρηθώ. Τελικά προχωρώντας, αναγκάστηκε να τα πεί όλα.

Φαίνεται πώς ο πατέρας μου, όταν προ ημερών μου μίλησε, έκρυψε και μερικές λεπτομέρειες. Έτσι ο Βασιλάκης μου είπε πώς όταν ο πατέρας πήγε στο Φωτιάδη δεν ήταν μόνο για τη διαθήκη του θεί-

ου Σπύρου. Ήταν και γιατί ο Φωτιάδης ήθελε να του ειπεί πως ο Ταρτούπης με ζήτηγε για σύζυγό του. Και τον είχε βάλει προξενητή. Προτείνοντας πώς μέσα σ' όλη αυτή την ιστορία θάβρισκε και την ομαλή λύση στο θέμα του τσιφλικιού και των χρεών του θείου Σπύρου, που θα αναλάμβανε ο Ταρτούπης.

Ο Πατέρας αρνήθηκε το προξενειό για πολλούς λόγους. Πρώτα και κύρια δεν ήθελε να γίνουμε μείς αιτία να χαλάσει το προξενειό της Άννας Λουίζας. Και να είμαστε σαν οικογένεια μαλλιά κουβάρια. Έπειτα γιατί εμείς πρέπει να φύγουμε από την Καρδίτσα, να γυρίσουμε στην Κόνιτσα. Και φυσικά, αλλά αυτό δεν τόπε, θεωρούσε πως ο Ταρτούπης ήταν από άλλο κόσμο, και δεν μας πήγαινε. Μαθεύτηκε έκ των υστέρων ότι σαν τάκουσε ο Ταρτούπης όλα αυτά, έκανε πως το κατάπιε, αλλά καθώς έδειξε, άλλαξε ταχτική. Βάλθηκε να εξαγοράσει τους ανθρώπους μας και μέσω αυτών να πετύχει αυτό που επιδιώκει.

- Πρώτος και καλύτερος έπεσε στην φάκα του ο Κόλιας. Το ομολόγησε ο ίδιος κλαίγοντας, στα πόδια του πατέρα, που τον έβλεπε άρρωστο κι αδυνατισμένο. Ίσως και η Μπριγκίτε να ήταν στο κόλπο. Ο πατέρας έτρεμε από τον πυρετό και ανήμπορος, ζήτησε να έρθει από το Βόλο, ο Βασιλάκης, γρήγορα. Να δούμε όλοι μαζί τί πρέπει να γίνει. Ο Ταρτούπης απειλεί πως αν δεν γίνει τίποτα με το καλό θα με κλέψει παρά τη θέλησή μου. Με τους ανθρώπους του. Και θα πάρει και το τσιφλίκι μας. Πρέπει λοιπόν να φύγω το ταχύτερο δυνατόν.

- Εγώ συμφωνώ με τον πατέρα. Εσύ πού είσαι η ενδιαφερόμενη, τί λες. Σκέψου και απάντησε γρήγορα. Καιρό δεν έχουμε.

- Τί να σκεφτώ! Δε χρειάζεται. Συμφωνώ κι εγώ μαζί σας.

Τα πόδια μου έτρεμαν. Η σκιά του Ταρτούπη άρχισε να σκοτεινιάζει τις γωνιές του χοτζερέ. Μετάνοιωνα για τις δυο φορές που είχα βγεί κι είχα συναντηθεί τυχαία με τον Ταρτούπη. Μετάνοιωσα για τίς κουβέντες που είπαμε.:

Όμως στο βάθος, χωρίς βέβαια να το λέω σε κανέναν κρατούσα κάποιες επιφυλάξεις. Φοβόμουνα μη τον αδικούμε, έτσι που σκεφτόμαστε γι' αυτόν.

Οι πέντε κираτζήδες βλάχοι απ' τό Παλιοχώρι Συρράκου, με καρραβάνι εικοσιπέντε μουλαριών, φορτωμένα από τους Καμινάδες, προτού καλά-καλά να φέξει, χαράματα με τ' άστρο της Αυγής, τ' αστρο του Καραβανιού που λένε οι ίδιοι, ξεκίνησαν αθόρυβα από το κονάκι. Στο προσωπικό του κονακιού που ξενύχτησε μαζί τους είπαν πως θα πάνε απ' τη γέφυρα της Σαλαμπριάς, για Λάρισα να δούμε τους συγγενείς κι από κεί να κατεβούμε Βόλο.

Αλλά λίγο μόλις βγήκαμε απ' τήν Καρδίτσα χωρίσαμε σε δυο ζυγιές. Και εγώ με τη μάνα μου τραβήξαμε για την Πόρτα ενώ η Μπριγκίτε με δυο άλλες φίλες της απ' τα χωριά του Πηλίου, τράβηξαν για τη Λάρισα μέσω Σαλαμπριάς..

Το ταξίδι ήταν σχεδιασμένο από τον πατέρα τον ίδιο, και το Βασιλάκη μας.

Η μάνα μου και γώ, βγήκαμε από το κονάκι, ντυμένες σαρακατσάνες -καραγκούνες. Στά ίδια ήταν κι η Μπριγκίτε με τις φίλες της. Βαρειά τα ρούχα και στο δρόμο καθώς ανεβαίναμε προς την Πόρτα, σκάσαμε. Αλλά τι να κάνουμε? Έπρεπε. Υπήρχαν φόβοι. Το δρομολόγιό μας ήταν έξω από το Φανάρι μια ώρα. Έπειτα, Πύρρα δυο ώρες. Πύρρα Γαρδίκι, άλλες δυο ώρες Γαρδίκι Μελισσουργοί (δρόμος απότομος. Πέρασμα από το Φαρμάκι, στο Αυτί. Ώρες αμέτρητες.. Χωριά καμένα απ' τους Αρβανίτες του Σουλειμάν μπέη Φράσαρη με τον ξεσηκωμό του Θόδωρου Γρίβα. Κάπου εδώ κοντά λένε ότι σκοτώθηκε και ο Ζεινέλμπεης, ο πατέρας του Περτέφ και του Ισμαήλ.

Καί ξενυχτήσαμε εκεί, στους Μελισσουργούς. Σ' ένα χάνι της κακιάς ώρας. Έπειτα πάλι το πρωί, χαράματα για Καλαρρύτες, κάτω από το Μοναστήρι της Κεπίνης και συνέχεια Κράψη, Γότιστα, Δεμάτι, Τριστενίκο. Εκεί κονέψαμε ξανά σένα σπίτι που μας φιλοξένησαν. Τόξεραν οι κираτζήδες και μας φέρθηκαν πολύ καλά. Το σπίτι ήταν γιομάτο ωραία βλάχικα υφαντά, με ατρντές κι ένα σωρό άλλα πλουμίδα. Είναι βλέπεις Ζαγόρι. Κι απ' τό Τριστενίκο την Αυγή, φύγαμε για το Γυφτόκαμπο. Λεσνίτσα, Παλιοσέλι, Κόνιτσα Τέρμα..

Είχαμε ζαλιστεί και οι δυο απ' τον ήλιο. Περάσαμε έξι φορές ποτάμια. Τα σαρακατσάνικα ρούχα και οι ατέλειωτες ώρες στον καυτό Αύγουστο. Απ' όπου περάσαμε караβάνια. Βλάχοι ανέβαιναν στα χωριά τους για το Δεκαπενταύγουστο. Εκεί τους καρτερούσαν γάμοι, βαφτίσια και γλέντια. Όλος ο βαρύς κι ασήκωτος χρόνος στο Κουρμπέτι, κάθε βλάχου, ξαλαφρώνει από τη σκέψη του Δεκαπενταυγουστού στο χωριό.

Πολύ αργότερα με γράμμα του Βασιλάκη μάθαμε πως παρά τριχά γλίτωσα την απαγωγή από τον Ταρτούπη. Στο γιοφύρι της Σαλαμπριάς κοντά στα Τρίκαλα, απ' την πλευρά του Κουβρουλι το караβάνι των Κιρατζήδων που πήγαινε στη Λάρισα τη Μπριγκίτε με τις φίλες της έπεσε σε ενέδρα. Βρέθηκε χωρίς να το καταλάβει περικυκλωμένο από δέκα αρματωμένα παλληκάρια. Ως που να καταλάβουνε περί τίνος πρόκειται, μιά από τις τρεις γυναίκες λυποθύμισε κι οι άλλες δυο έτρεμαν σαν το φύλλο. Έπειτα εμφανίστηκε ο Ταρτούπης κι άρχισε να τις ανακραίνει. Ζήταγε να μάθει κατά πού πήγαμε μείς, η μάνα μου και γώ, ή που μας έχουν κρυμμένες, να πάνε να μας βρούνε. Ήτανε ζόρικτοι κι έρριξαν χαστούκια στους κιρατζήδες. Αλλά κανένας δε μαρτύρησε. Όλοι έκαναν τον ανήξερο. Δεν μας είχαν ιδεί από το πρωί που φύγανε απ' τις Καμινάδες. Ο Ταρτούπης δεν μπόρεσε να χωνέψει ότι την είχε πάθει. Τράβηξε στην άκρη τη Μπριγκίτε και της έβαλε τις φωνές.

Η καημένη η Μπριγκέτε σφάδαζε σαν να της έβγαινε η ψυχή, τάχε χαμένα, ξέχναγε τα ελληνικά και ανακάτευε λέξεις γερμανικές. Τελικά όμως κράτησε χαρακτήρα. Είδε κι έπαθε ίσαμε να τον ξεφορτωθεί. Τελικά βέβαια, η Γερμανίδα κατάφερε να μην του πεί για που τραβήξαμε.

β. Δανεικά όνειρα και λίγη ελπίδα

Στήν Κόνιτσα ξαφνιαστήκαμε καί δεν πιστεύαμε στα μάτια μας, όταν την άλλη μέρα άντικρίσαμε το σαράι του Ζεϊνέλμπεη, απέναντι απ' τό σπίτι μας, καμένο. Μύριζαν τ' αποκαΐδια ακόμα.

Η θυγατέρα του Λάμπρου Σουλιώτη, η καλή μου φίλη Δέσπω, πού έτρεξε να μας καλοσωρίσει, μας αφηγήθηκε καί την τρομερή περιπέτεια της Τζενελμπήγαινας.

Το κακό ξεκίνησε απ' όταν η ίδια η Τζενελμπήγαινα, πραγματικός ζαμπίτης, μέτνωαμέτ, ήθελε να παντρέψει τον Περτέφμπεη, με την θυγατέρα του αδερφού της Κιαζίμ μπέη, πανίσχυρου καί πάμπλουτου Κολωνιάτη, τοπάρχη της Καστοριάς.

Δεν χρειάστηκαν προξενήτρες. Ηοθε ο Κιαζήμ μπέης ο ίδιος στην Κόνιτσα, με δικαιολογία να πληρώσει το χασιλίκι για το τζεφλίκι του της Μπλίζδιανης, είδε την αδερφή του, τά συμφώνησαν κι έκλεισε η υπόθεση. Ήταν δεν ήταν ντελής, γιαβουκλούς (γυναϊκάς), ντερμπεντέρης, μερακλής, ομίπελος καί ζεβζέκης ο Περτέφ μπεης, πού κάθε βράδυ πέρναγε σε γκιζετλίκια, ήθελε δεν ήθελε την ξαδέρφη του, για γυναίκα, κανέναν δε νοιάστηκε.

Κι έγιναν τα σινέτια, με τη συναίνεση της μάνας του πού έτσι έλπιζε ότι ο πρωτότοκος γιος της θάμπαινε σε μια σειρά, πού απαιτούσε το ζακόνι. Καί θα σταματούσανε τα σκάνδαλα. Θα ξέμεινε καί στην Κόνιτσα, πού τόχε μεγάλο καημό η δόλια, μετά το θάνατο του μπέη.

Αυτό ήταν τον περασμένο Μάη, πού εμείς λείπαμε στη Θεσσαλία...

Τέλη Ιουνίου, ξεκίνησε απτήν Κόνιτσα, το ψίκι καβαλλαρία, για την Καστοριά να δώσουνε τα δώρα στη νύφη καί να την παραλάβουνε. Είχαν μαζευτεί κατά τίς τοπικές συνήθειες, όλα τα ξαδέρφια του Περτέφ μπέη, μέσα από την Αρβανιτιά κι από τα Γιάννενα. Κι άρχισαν στην Κόνιτσα γλέντια και γιορτές πού αντιλαλούσε όλο το Βαρόσι, καλοκαιριάτικα, Μεγάλο γεγονός ο γάμος του πρωτότοκου

γιου του μακαρίτη μιρολάι του Τούρκικου στρατού, Ζεϊνέλμπεη, σπαχή της Κόνιτσας..

Ντουφεκιές κι όταν έφευγε το ψίκι, ντουφεκιές κι όταν ύστερα από μια βδομάδα γύριζε με τη γριά Μπούλα της και τον ανατολίτη φυλαχτή της μπουμπουλωμένη η νύφη..

Η Τζενελμπήγαινα περίμενε στην έξω πόρτα του χαρεμιού. Κατέβασεν ο φυλαχτής τη νύφη από τ' άλογο, πού έσκυψε, προσκύνησε και φίλησε το χέρι της πεθεράς της. Όλη η Κόνιτσα ήταν μαζωμένη για χάζι και σεριάνι, εκεί στο νταβαντούρι και το σαματά, πάνω στους τοίχους, στα παράθυρα των σπιτιών, πίσω απ' τα καφασωτά, στα πεζούλια των θυρών, παντού και καναν σεριάνι με το ψίκι. Το προικιό της νύφης. Τά ομορφοστολισμένα παλληκάρια και τα βιολιά πούχαν έρθει από την Καστοριά..

Η Τζενελμπήγαινα, πήρε αγκαλιά τη νύφη, τη φίλησε και της πρόσφερε μέλι και βούτυρο. Ταυτόχρονα, της έδωσε ένα μικρό αγόρι να αγκαλιάσει και η μπούλα έβαζε στο χέρι του παιδιού ένα μήλο, πού είχε γύρω -γύρω σφηνωμένα μεταλλικά μετζίτια

Καθώς η νύφη έμπαινε με το δεξί της πόδι στο σαράι του Ζεϊνέλμπέη, έπεσε από πίσω όλος ο ντουνιάς και ξετίναξε την αγριομηλιά πού ήταν στολισμένη με ζαχαρωτά, ζανταλούδια, σύκα και λουκούμια. Και η νύφη τράβηξε για το χαρεμλίκι.. Ένας ζουρλός από το Γκρισμπάνι και μια μαύρη γάτα, έκοψαν το δρόμο της νύφης, όταν ανέβαινε, μπροστά στην Κούλια, πούταν παρατεταγμένοι οι Γκέκηδες του Περτέφ μπέη.

Ξερόβηξαν οι περισσότεροι, γιατί ένα τέτοιο συναπάντεμα είναι γρουσουζιά. Η γριά Μπούλα-Ντεντέ, έκανε τα μαϊλίκια της, κι οι γυναίκες από το χαρέμι της Ζεινελμπήγαινας πετάχτηκαν κι άρχισαν τα προσκυνήματα στον Τουρμπέ του Μπαμπά Οσμάν, πούναι πιο κάτω από σαράι. Καί κάνα δυο χριστιανές έτρεξαν στον Αηνικόλα ν' ανάψουν τα καντήλια του. Για να ξορκίσουν το κακό.

Όταν πήραν οι τζίκες τη νύφη κι έκατσαν στα μιντέρια γύρω-γύρω στο χουτζερέ, ακούστηκε πάνω από το ταμπούρι του τείχους, η ντου-ντούκα, το μπουρί, και πρόβαλε ο γαμπρός από το άλλο σπίτι για λαμπουκάτος με φουστανέλλα φουντωτή ολοκαίνουρη, ζάρφια και πεσιλιά γκέκινα. Έλαμπε ολόκληρος. Και διάβηκε καμαρωτός ανάμεσα από τους προσκεκλημένους ξένους και ντόπιους, Τσελεπήδες, τσορμπατζήδες, σοϊλήδες και παρακεντέδες (Μπαμπάδες, ντεοβισήδες, ιμάμηδες, χοτζάδες, παπάδες, μπέηδες παλληκάρια παζαριώτες χριστιανοί και Τούρκοι πού κράταγαν κόκκινες λαμπάδες αναμένες, ενώ ο ιμάμης απ' το Σουλτάν Τζαμί της Κάτω Κόνιτσας, φορώντας το χρωματιστό κιουλάφι, και τα δώδεκα σειρήτια ολόγυρα, στην κορφή με ολοστρόγγυλο κουμπί στη μέση διάβαζε ευχές από Κοράνιο, Προχωρώντας ο γαμπρός μπήκε στο καθιστικό, όπου βρίσκονταν η νύφη και οι γυναίκες, του σπιτιού δυο τρείς γειτόνισσες κι η μάνα της φίλης μου της Δέσπως. Η συνήθεια ήταν εκεί μέσα να βρίσκεται κι ακόμα ένας άντρας του σπιτιού, και στην περίπτωση μας θάπρεπε νάναι, ο αδερφός του γαμπρού, Ισμαήλ μπέης. Αλλά εκείνος δεν συμφώνησε μ' αυτόν το γάμο, κι ισχυρίστηκε ότι δεν μπόρεσε να ρθεί από την Πόλη. Κι έτσι στο καθιστικό βρίσκονταν ο Αλήμπεης, ξάδερφος του γαμπρού, απ' τό Λεσκοβίκο.

Η κρίσιμη ώρα είχε έρθει. Ο ιμάμης που ακολούθησε το γαμπρό μέσα στην αίθουσα, συνεχίζοντας τις ευχές του, κάποια στιγμή τέλειωσε κι έκανε νόημα στον Περτέφ μπέη να προχωρήσει προς τη νύφη. Και κείνος χωρίς δισταγμό, όπως από χαρακτήρα ήταν ασίκης, προχώρησε, θωπεύοντας τρυφερά το σκεπασμένο κεφάλι της νύφης μ' ένα κλαδί μηλιάς που κράταγε στο χέρι, και απότομα τράβηξε το φερετζέ από το πρόσωπο της.

Έμεινε κολώνα πάγου, ο άνθρωπος. Τον χτύπησε αστραπή. Ασχημότερη γυναίκα δεν είχε δει στη ζωή του, Μούμια κανονική. Αποφώλιο, τέρας, Σπέρμα διαβόλου.

Κι έκανε πέρα. Αυτόματα και χωρίς να το καλοσκεφτεί, ξανασκέπασε τη νύφη, και βρέθηκε στην πόρτα του καθιστικού. Γύρισε την πλάτη του, σ' όλους που ήταν εκεί μέσα και περίμεναν να τελειώσει ο γάμος, άφωνος, κατακόκκινος, εκτός εαυτού, δρασκελίσε το κατώφλι. Καί τραβώντας προς την εξώπορτα, πήρε των οματιών του. Και εξαφανίστηκε. Γαμπρός στην τρίχα στολισμένος και λουσαρισμένος.

Ο ιμάμης κι ο Αλήμπεης στην αρχή ξαφνιαστήκαν. Βλέποντας όμως κι αυτοί το πρόσωπο της νύφης, απ' τον μισοτραβηγμένο φερετζέ, δε δυσκολεύτηκαν να καταλάβουν την τρικυμία που φούντουσε στο μυαλό του Περτέφ μπέη. Βγήκαν μαζί ίσαμε το λιανικό του χαρεμιού, κι όταν διαπίστωσαν ότι ο γαμπρός είχε πάσει των οματιών του... ζήτησαν να βγεί από μέσα ή Τζενελμπήγαινα. Σέ λίγο εμφανίστηκε η Κυρά, με δακρυσμένα μάτια. Προσπάθησαν να την καλμάρουν και φώναξαν τον φυλαχτή που είχε συνοδέψει απ' την Καστοριά στην Κόνιτσα τη νύφη. Εκείνος τάχε χαμένα, στο μαχμουρλίκι του. Ήταν και τουρόκόφωτος και δεν καταλάβαινε πολλά, κάτι όμως υποψιάζονταν. Μόλις συνειδητοποίησε το τί είχε συμβεί, στην αρχή άρχισε με το Βάϊ -ανεσίκα κι' έπειτα έβαλε τις φωνές κι άρχισε τις κατάρες και τις απειλές στα Τούρκικα.

Ο κόσμος πού δεν χρειάστηκε πολύ να καταλάβει τί είχε συμβεί, αποτραβήχτηκε σιγά-σιγά, βέβαιος πώς το αναμενόμενο τσιμπούσι δεν θα γίνονταν κι ο σκεμπές θάμενε αδειανός.

Στά μουλωχτά, ο Φυλαχτής, η Μπούλα, και κάποιοι Λιάπηδες πληρωμένοι από τη Τζενελμπήγαινα, φύγανε μεσάνυχτα για την Καστοριά. Κι έμεινε η νύφη αμανάτι στο σαράϊ. Όλοι ξέρανε, και προ παντός η Τζενελμπήγαινα πώς η ντροπή και η προσβολή, πού έπαθε η θυγατέρα του Κιαζήμ μπέη δεν θα περνούσε έτσι απ' τον πατέρα της, που μόλις είδε να ξαναγυρνάει το ψίκι μουτρωμένο απ' την Κόνιτσα, κι άκουσε τα μαντάτα κι απ' το φυλαχτή, άναψε και φούντωσε. Θόλωσε το μυαλό του. Άψωσε κι ορκίστηκε εκδίκηση σε

όλο το σόι του Ζενέλμπεη.

Έτσι δεν πέρασαν ούτε δέκα πέντε μέρες από τότε, και ενώ ακόμα ο Περτέφ μπέης δεν είχε δώσει σημάδια στη μάνα του ότι ήταν ζωντανός, εμφανίστηκε στα Πλατάνια, στον Πάνω Μαχαλά της Κόνιτσας, ο Κιαμήλ μπέης με εκατόν πενήντα αρβανίτες-Κολωνιάτες, με μπαϊράκι και μια κομπανία γύφτους με νταούλια, ζουρνάδες, γκάιντες και κλαρίνα, για να πάρει πίσω τη μονάκριβη του θυγατέρα.

Και χωρίς να χάσει δευτερόλεπτο το λεφούσι ροβόλησε προς το σπίτι του Περτέφ μπέη. Η Τζενελμπήγαινα είχε πάρει τα μέτρα της, γιά τα καρισικλίκια (ανακατωσούρες). Το σαράι ήταν απόρθητο. Τείχη γύρω-γύρω πού ξεπερνούν τα δέκα μέτρα ύψος. Κεχαγιάδες, Πασαξήδες, Πεσβάντηδες και Παλικάρια στα καρακόλια και στις ντάπιες ενισχυμένοι με νεόφεροτους από την Καραμουρατιά. Πόρτες και πορτοπούλες μανταλωμένες.

Το πρωτοπαλλήκαρο του Κιαζήμ μπέη, κάτω απ' την Κούλια, φωνάζοντας δυνατά, απαιτούσε να εμφανισθεί ο Περτέφ μπέης για να παλαίψουν. Όταν έμαθε ότι ο Περτεφ μπέης είχε εξαφανιστεί, ζήτησε την Τζενελμπήγαινα, πού βγήκε στο παράθυρο και αναζητούσε τον αδερφό της, να περάσει μόνος μέσα.

Ο Κιαζήμ μπέης ξεπέζεψε. Του άνοιξαν την πόρτα οι Γκέκηδες της Κούλιας, και τον συνόδεψαν μέχρι το χουτζερέ της Τζενελμπήγαινας, όπου τον περίμενε, κι η θυγατέρα του. Είπαν τί είπαν. Κανένας δεν έμαθε. Καί μετά κάμποσες ώρες, πού οι δικοί του κρατούσαν σε πολιορκία το σαράι, και τα παλικάρια του Περτεφ μπέη στέκονταν έτοιμα στίς πολεμίστρες, και τις ντάπιες, βγήκε ο Κιαζήμπεης συνοδεύοντας την κόρη του, μπουμπουλωμένη πάλι.

Στόν οβορό του σαραγιού, περίμεναν δυο άλογα, στολισμένα, έτοιμα για αναχώρηση» Πέσανε δυο τρεις ντουφεκιές, κι όλα έδειχναν πώς ο αναμενόμενος καυγάς είχε πάρει τέλος ειρηνικά. Εκεί

στον οβορό του σαραγιού προσφέρθηκαν γλυκά στα παλλικάρια του Κιαζήμπεη.

Η ορδή του Κιαζήμ μπέη, τράβηξε τον κατήφορο προς το Μείντάνι. Παρήλασε απ' τό Παζάρι της Κόνιτσας, με τα όργανα να παίζουν και να ρίχνουνε ντουφεκιές τα παλικάρια. Έτσι με το βασίλεμα του ήλιου, αυτοί πού έρχονταν απ' τήν Πλάκα, βεβαίωναν ότι είδαν όλο αυτό το ασκέρι στρατοπεδευμένο μέσα στα πεύκα, προς το Ζελιστινό, να ψήνουνε αρνιά για να περάσουνε τη νύχτα.

Μ' αυτό το πλευρό, κουρασμένοι, ανύποπτοι και αχμάκηδες, τραβήχτηκαν οι άνθρωποι της Τζενελμπήγαινας να κοιμηθούν. Αφεγγαρη αλλά γιομάτη μαγεία η καλοκαιριάτικη νύχτα της Κόνιτσας.

Μια ώρα πρίν να φέξει άρχισε το πατιρντί. Η Κόνιτσα αναστατώθηκε.

Οι άνθρωποι του Κιαζήμ μπέη είχανε ξαναγυρίσει και σπάζανε πόρτες, ρίχνανε τοίχους παλεύοντας να μούνε μέσα στο σαράι του Ζεινέλ μπέη. Κανένας δεν ήξερε τί ζητάνε. Είχανε με μπαμπεσιά και προδοσία του κουτσομουρτεζά Κιουσλή, πατριώτη του Κιαζήμ μπέη, έμπιστου τάχα της Τζενελμπήγαινας, περάσει χαράματα απ' τήν πορτοπούλα στο στενό του Λιάμπεη, και τώρα πάλευαν και με τα μέσα. Οι γείτονες στα παράθυρα και μέσα απ' τους οβορούς ρώταγαν να μάθουν τι γίνεται, γιατί άκουγαν θορύβους και φωνές αλλά δεν έβλεπαν τίποτα. Εμπόδιζαν τα πανύψηλα τείχη του σαραγιού. Όσπου κάποια στιγμή, ακούγονται κάτι γιουρούκοι να φωνάζουν "Γιακίνι-γιακίνι" Καί βλέπουν οι Κονιτσιώτες να ντουμανιάζει το σαράι. Η φωτιά απότομα μεγάλωνε, και όταν φούντωσε για τα καλά, είδαν οι γυναίκες από το αρχοντικό των Λιάμπεη, να ξεπετιούνται από την πορτοπούλα, σαν τα μελίτσια πού καπνίζονται, οι Αρβανίτες του Κιαζήμπεη και να παίρνουν τον κατήφορο, αλαφιασμένοι, γιατί εν τω μεταξύ μέσα είχε ανάψει το ντουφεκίδι. Ανάμεσα σ' αυτούς πού τσακίζονταν να φύγουν ήταν κι ο Κουτσομουρτεζάς. Λίγο πιο

κάτω κι απέναντι στο Λάκκο κάτω από αρχοντικό του Ελμάζ μπέη είχαν ξαπλωθεί οι Γύφτοι βιολιτζήδες του Κιαζήμπεη απ' τήν Καστοριά και συνόδευαν την πυρκαγιά και τους σκοτωμούς, με τούμπανα, πίπιζες και γκάνιντες.

Κατ' αυτόν τον τρόπο κείνα τα χαράματα η ατμόσφαιρα της Κόνιτσας έμοιαζε περισσότερο με Κόλαση και με χορό και όργιο δαιμόνων..

Η μάνα του Περτέφμπεη, μαζί μ' όλες τις γυναίκες του σπιτιού, μόλις πρόλαβαν και σώθηκαν καταφεύγοντας στα διπλανά σπίτια της Ντούταινας του Λάμπρου Σουλιώτη και του Σαχίνμπεη... Η επέμβαση της τοπικής τζανταρμαρίας, με γκούσμπαση τον Χουσεΐν αγά, που ξεσκέπασαν τους σούγιαλους για να βοηθήσουν στο νερό, του Καϊμακάμη Σαλήχ Ζακήμπεη, το Χαμέτ Χαμδή εφέντη, του ίδιου του Σαχήμπεη και των άλλων μπέηδων, πού θεωρούσαν το σπίτι του Ζεηνέλ μπεη, σπαχή της Κόνιτσας, ιερό, κι απαραβίαστο, άργησε να ρθει. Κι όταν ήρθε με δυσκολία κατάφερε να σταματήσει το κακό στο Σελαμλίκι, που είχε γίνει στάχτη.

Το χαρεμλίκι έπαθε κι αυτό ζημιές, αλλά είναι ακόμα κατοικήσιμο. Ήταν σίγουρο πως ο κουτσο Μουρτεζάς Κιοσλής κουρουμά καπιτσί (νυχτοφύλακας) κείνο το βράδυ είχε τραβήξει τα κολντεμίρια, κι άφησε την πορτοπούλα του κήπου στο στενό του Λιάμπεη ανοιχτή. Έτσι μπόρεσαν να περάσουν μέσα οι πατριώτες του οι Κολωνιάτες. Τον είδαν οι γυναίκες να κινείται μες την νύχτα κούτσα-κούτσα. Ο καλτάκας, ο μπεζεβεγκής τίποτα δε λογαριασε, τίποτα δε σκέφτηκε, τριάντα τόσα χρόνια στην δουλειψη του σαραγιού. Αλλά έτσι είναι. Έχουν μπέσα οι Κολωνιάτες;

Η μητέρα μου και γώ, ακούγαμε την αφήγηση της Δέσπως, τρομερά συγκινημένες. Δεν ήταν μόνο πού ήταν γειτονιά. Ήταν και φίλοι μας. Οι επαφές και οι σχέσεις μας, οι σχέσεις, όλων εδώ των σπιτιών πού βρίσκονται γύρω μας είναι καθημερινές. Κυκλοφορούσε και μια παλιά

φήμη, ένας μύθος, πού έφερε τους Μπέρκους, τούς Σκουμπουρδήδες, τους Λιάμπηδες, τους Κιανάσηδες (την οικογένεια του Ζείνελ μπέη) και την οικογένεια του Σίσκου (την οικογένεια του Σαχίμπη), ότι προέρχονταν από το ίδιο σόι. Και οι πρώτοι κατάφεραν να παραμείνουν χριστιανοί, έχασαν όμως τα τσιφλίκια τους. Οι δυο τελευταίοι εξισλαμίστηκαν μόλις τους το ζήτησαν οι Οθωμανοί όταν φθάσανε στην Κόνιτσα κι έγιναν σπαχήδες για να κρατήσουν τα τσιφλίκια τους.

Όταν η Δέσπω έφυγε, είδα τη μάνα μου να κλαίει. Τις οίδη τι σκεφτότανε. Καί για να την κάνω να γελάσει, της λέω.

- Πάει κι ο δεύτερος γαμπρός.

- Τί έπαθες μου 'λέει; Ποιος είναι ο πρώτος και ποιος ο δεύτερος;

- Έλα της λέω, κάνεις πως δεν καταλαβαίνεις.

Όχι, αλήθεια, μου λέει... Ποιος είναι?

- Πρώτος ο καημένος ο Ταρτούλης, πού θα τρέχει τώρα στους Καμινάδες να μας βρεί, και δε θα βροσκει τίποτα. Καί δεύτερος ο Περτεφάκος.

- Σπαράξου, από τον τόπο σου, μέκοψε απότομα. Όχι... και να σε κάναμε χανούμ, και τζίνα...

- Ποιος τόπος της λέω. Εμείς θα κάναμε τον Περτεφμπέη, Πετράκη και θα μας έλεγε κι ευχαριστώ.

- Κοιμημένη μου! Θα σας σκότωναν και τους δυο οι άλλοι Τούρκοι. Δεν ξέρεις ότι έτσι τιμωρούνται οι Μουσουλμάνοι που γίνονται χριστιανοί?

- Κολοκύθια! Θα πηγαίναμε να ζήσουμε στο Μωριά, ή στην Ιταλία ή θάγινόμαστε άγιοι... Άγιοι για την Πίστη μας, σαν τον Αγιάνη τον εκ Κονίτσης...

- Σταμάτα, σταμάτα δεν μπορώ να σ' ακούω. Σε χάλασε φαίνεται η Μπριγκίτα

Ξέσπασα στα γέλια.

- Το πήρες είδα στα σοβαρά. Αστειεύουμαι μανούλα. Δεν κατάλα-

βες. Σέ είδα δακρυσμένη κι είπα να πω ένα μασλάτι κι ένα σιακά, για να γελάσουμε....

-Ναί παιδί μου.... Καλά έκανες όμως κακά τα ψέματα.. Ενα-ένα σπίτι διαλύεται. Σήμερα του Ζεινέλ μπέη. Αύριο το δικό μας. Ταξιράτ! Έγινε κιόλας ο σεφτές.

Σταμάτα, της λέω. Είναι η σειρά μου να σου το πω. Μη κακομαντεύεις. Έχει ο καιρός γυρίσματα.... Από τ' αυλάκι πού πέρασε το νερό, θα ξαναπεράσει. Λέει η παροιμία.

- Μακάρι, μου λέει και κατέβηκε στην αυλή να ρίξει μια ματιά στο κουτσέκι και στον κήπο.

Ύστερα από λίγο την ακολούθησα και γώ.

Γρουσούζικο, αυτό το καλοκαίρι του εβδομήντα τέσσερα..

Κάθε μέρα πού περνούσε αφότου γυρίσαμε στην Κόνιτσα, παθαίναμε και μια λαχτάρα απ' αυτά που μαθαίναμε.

Είπανε πως ο Δεσπότης Γερμανός βρίσκεται σε μεγάλη σύγκρουση κι είναι τσακωμένος με τους Τατσοπουλαίους. Κείνοι και η παρέα τους, τον κατηγορούν αδικα για διάφορα. Τον συκοφαντούν οι χαβάνηδες και φαίνεται να τον μισούν θανάσιμα. Η βασική όμως αιτία είναι ότι ο καλός κι άγιος αυτός Δεσπότης, που οι πατεράδες μας τον θυμούνται σά καθηγητή θρησκευτικών στη Ζωσιμαία, προσπαθεί να μαζέψει από παντού χρήματα, για το Παρθεναγωγείο και τα άλλα Σχολεία. Παίρνει από τα Γιάννενα τα λάσσα. Έβαλε σε τάξη και τα έσοδα του Στομίου. Δίνει ακόμα κι απ' την τζέπη του. Κι όταν ζητάει κι απαυτούς όλους τους ψευτάρχοντας και τους Ιησουίτες επίτροπους στην εκκλησιά, ν'ανοίξουν το πουγγί τους, αυτοί του γυρνάνε την πλάτη, και για να δικαιολογηθούν μηχανεύονται χίλια δυο κόλπα, και παλιανθρωπιές. Δαγκώνουν όπου βρουνε οι γουρσούσηδες. Κατηγορούνε το Δεσπότη πως φέρεται σα γυναίκα και κουνιέται... Αλλά μαυτή την αβανιά, και το λέγε-λέγε, στο τέλος θα κλείσουν τα

σχολειά.. Κι αλοίμονό μας....

Ο γιατρός Ματσίνι πού μαζί με τους δικούς του είχε πάει στη Γένοβα μόλις έμαθε ότι λεφτερώθηκε η πατρίδα τους η Ιταλία, ξαναγύρισε μόνος του στην Κόνιτσα και ψάχνει να βρεί αγοραστή για το ωραίο σπίτι πού έχει στο Περβόλι. Θα το πουλήσει φαίνεται κι' αυτό ... Τί κρίμα! Καί ήταν ένας πολύ καλός γείτονας. Κι ένας θαυμάσιος γιατρός. Εγώ σκέφτομαι τον πατέρα μου πού αν τον είχε κοντά του,θά τον είχε κάνει καλά. Ο Ντομένικο Ματσίνι είναι από μεγάλο σόι κι ένας θαυμάσιος άνθρωπος, πολιτισμένος με μια εξαιρετική οικογένεια. Τους είχαμε σχεδόν κάθε μέρα σπίτι... Καί τώρα τι θα γίνουμε?

Εγώ με ποιόν θα κάνω παρέα; τα παιδιά φύγανε... Τον Ντομένικο Ματσίνη εδώ τον λένε Κυριάκο, από το Ντομένικα, που σημαίνει Κυριακή. Στα Γιάννενα τον βάφτισαν και Κύριλλο, είδαν το Κυρ, που ο ίδιος έχει τυπωμένο στις συνταγές του και υπόθεσαν ότι τον λένε Κύριλλο. Πόσο αγράμματοι και πρόχειροι είμαστε εμείς οι Ρωμιοί.

“Πάει και ο τρίτος γαμπρός! Ήταν εξαιρετικός ο παιδικός μου φίλος Πάολο, ανεψιός του Ματσίνι. Θα τον σκέφτομαι πολύ τώρα που είναι μακριά. Δεν τολμώ να το πω στη μάνα μου, μήπως μου βάλει τις φωνές...

Είχα καταλάβει από μισόλογα της μάνας μου, πως πριν από μήνες η θείσα Μάρθα της είχε ανακοινώσει πως από τους Μπεκιαραίους ρωτούσανε για μενα αν είμαι λέφτερη. Είχε διαδοθεί πως είμαι λογοδοσμένη με τον ανεψιό του Ματζίτι.

Εγώ έβλεπα όλους τους Μπεκιαραίους να με περιεργάζονται όπου με συναντούσαν και καταλάβαινα τις προθέσεις τους. Πολλές φορές έβλεπα και το Νικολάκη Μπεκιάρη όταν τελείωνε η εκκλησιά να μας παίρνει από πίσω, χωρίς να λέει τίποτα. Νάρχεται ίσαμε το Περβόλι

κι έπειτα να εξαφανίζεται.

Με κολακεύει ο τρόπος πού φέρεται. Εξάλλου είναι κι ένα ψηλόλιγνο παληκάρι με πολύ ζωηρά μάτια. Όλοι οι Μπεκιαραίοι είναι μελαχρινοί κάπως, αλλά όμορφο σόι.

Η μάνα μου δεν έλεγε να αποφασίσει. Είμαι βέβαια ότι το συζήτησαν στη Θεσσαλία και με τον πατέρα. Πήραν και τη γνώμη του Βασιλάκη που εδώ όταν ήταν κάνανε και παρέα. Με το "γαμπρό". Οι δισταγμοί, καθώς μου εξομολογήθηκε η θείσα Μάρθα εμπιστευτικά, ήταν όχι τόσο πού μια Μπερκοπούλου θάμπαινε νύφη εκεί κάτω, όσο που ο γερο Κωνσταντής Μπεκιάρης είχε κάτι σαν μελαγχολία και κλείστηκε στο σπίτι. Έτσι ο Νικολάκης αναγκάστηκε, τελειώνοντας το Σχολαρχείο, να μείνει στο μαγαζί, στη θέση του πατέρα του. Η μελαγχολία του Κωνσταντή ήταν και η αιτία που τα δυο -αδέρφια ο Κωσταντής κι ο Παναγιώτης είχαν χωρίσει. Πάντως ο Νικολάκης είχε καλό όνομα. Κράτησε και μεγάλωσε το μαγαζί. Λέγανε πώς είναι άξιος. Είχε καλοπαντρεύσει τίσ τρεις μαγάλες αδερφές του κι έμενε αξόδευτη η τελευταία, πού έλεγαν ότι ήταν κάπως λειψή και δύσκολοξόδευτη. Για τον μικρότερο αδερφό του δε λέγανε τίποτα. Κείνος κάνει καλές σπουδές στη Ζωσιμαία στα Γιάννενα. Και δεν ακούγεται

Η ανύπαντρη αδερφή, ο πεθερός, η πεθερά κι ο κουνιάδος έμεναν στο ίδιο σπίτι. Ένα σπίτι που χτίστηκε από τον παπού του Νικολάκη, το Νικόλα Μπεκιάρη - Κολιό γύρω στα 1827. Λίγο πιο πάνω απ' τό Παζάρι της Κόνιτσας, στη συνοικία Μπουράτζανη του Βαροσιού. Η Μπουράτζανη έλεγαν ότι ήταν ο τόπος εγκατάστασης όλων των διωγμένων Χριστιανών από τους Λαλιάτες και Καραμουρατάτες στα 1660, περίπου, της περιοχής Δεπαλίτσας, Μεσογέφυρας και Μπουραζανιού. Για τους Μπεκιαρέους λέγανε ότι καταγόντουσαν από το χωριό Καβάσιλλα. Χωριό πού θεωρούντανε της περιοχής πού έγιναν τότε οι διώξεις. Δεν ξέρω αν ήταν ντόπιοι, μαυριδεροί έτσι

πού ήταν. Στο σπίτι αυτό γεννήθηκε ο Κωνσταντής Μπεκιάρης κι ο αδερφός του Παναγιώτης, πού έβγαλαν τη Ζωσιμαία στα Γιάννενα. Από τους πρώτους μαθητές της.

Το νάσαι απόφοιτος της Ζωσιμαίας Σχολής σαυτά τα χρόνια τα δικά μου είναι τίτλος τιμής και καθιέρωσης στην κοινωνική ιεραρχία ανάμεσα στους Νοικοκυραίους της Κόνιτσας. Δεν το πετύχαινε όποιος-όποιος. Κρίμα που ο καημένος ο Νικολάκης αναγκάστηκε να διακόψει τις σπουδές του.

Αναμφισβήτητα, εμείς οι Μπέρκοι, λέγανε πως είμαστε σάλλη σειρά, πώς δεν είμαστε το ίδιο. Εγώ δεν το λογάριαζα. Είμαστε λένε, παλιοί αρχόντοι. Ένα σκαλοπάτι παραπάνω. Μας λέγανε και Καστρινούς Τιμαριούχους, τσιφλικάδες. Και στην Κόνιτσα είχαμε μείνει λίγοι. Παλιά, καθώς μας λένε, κάποιιοι Τούρκεψαν. Άλλοι φτώχηναν. Και κάμποσοι ξανακατέβηκαν στα Γιάννενα για να φυλλάξουν τα κεφάλια τους καί να κάνουν κάποια δουλειά πού να μην ντρέπονται.

Εμένα με είχανε φάει οι συγγενείς που κάθε μέρα λέγανε

- Δεν ξέρεις κόρη μου, τί πάει να πεί Μπέρκοβα!

Θέλοντας να με ξανακέψουν, με κακομαθαίνανε. Παράσερναν και τη μάνα μου, να μη σκέφτεται σωστά.

Στή Θεσσαλία, είδαμε και καταλάβαμε, με το παραπάνω τί πάει να πεί Μπέρκοβα! Λυπάμαι μόνο τον πατέρα μου που κάθε μέρα βρισκόταν βουτηγμένος μεστη λάσπη καί ψήνεται από τον ήλιο για να κρατήσει το ξένο τσιφλίκι. Να κρατήσει το όνομα των Μπέρκων και το αρχοντιλίκι. Να μας έλλειπε καλύτερα!

Στην κλίμακα των πλούσιων νοικοκυραίων της Κόνιτσας, οι Μπεκιαρέοι είχαν την πρώτη θέση. Προπορεύονταν βέβαια ο ξάδερφος του Νικολάκη, ο Γούσιος Παναγιώτη Μπεκιάρης. Παρόλα αυτά ο Νικολάκης ήταν γαμπρός περιζήτητος. Έμπορας μαζί και Τραπεζίτης, μες το Ιμαρέτ του Παζαριού της Κόνιτσας. Αυτοί οι

έμποροι, δάνειζαν με τόκο τους χωριάτες, έδιναν ένα ομόλογο κι έπαιρναν ενέχυρα ρολόγια, βραχιόλια, δαχτυλίδια κι ό,τι πολύτιμο κινητό είχε ο χρεώστης. Όλα αυτά τα ενέχυρα επιστρέφονταν όταν ξόφλαγε ο πελάτης. Όταν όμως δεν ξόφλαγε? Γιαυτή την ώρα, δεν ήθελα να ακούω τίποτα. Τα βάσανα και οι σκοτούρες απο τις Καμινάδες μέκαναν να βλέπω τα πράματα και απ' την πλευρά του χρεώστη.

Το προξενειό με το Νικολάκη Μπεκιάρη μας ήρθε με τη θείσα Ρίνκου Ζήσ-Τάτση. Η μάνα μου, που είχε προεμούρα με την παντρεία μου, κι ήθελε να ξαναγυρίσει στη Θεσσαλία, ξέχασε αυτά πούλεγε στην θείσα Μάρθα για τους Μπεκιαραίους και βρήκε το συνοικέσιο πολύ καλό.

Αμέσως έγγραψε τεσκερέ στίς Καμινάδες. Ταυτόχρονα το κουβέντιαζε απέξω-απέξω και μαζί μου, που τόχα μυριστεί αλλ' έκανα τον ανήξερο.

Έτσι αναγκάστηκα να της εξομολογηθώ. Ότι ο γαμπρός από καιρό με κατασκόπευε και ότι δεν έχανε ευκαιρία από το να μηχανεύεται τρόπους κάποιας συνάντησης και κουβέντας μαζί μου.

Εμένα όμως με φύλαγαν από σαράντα δυο μεριές οι διάφοροι συγγενείς και χουσμεκιάρηδες. Στον Αη Νικόλα πήγαινα συνοδευόμενη από τρεις και καθόμουνα στο ειδικό στασίδι των Μπέρκων, του γυναικωνίτη, πίσω από τα καφασωτά ανοίγματα. Οι Μπέρκοι κι οι Καραπάνοι ήταν μεγάλοι δωρητές του Αη Νικόλα, της Μητρόπολης της Κόνιτσας. Και όταν χτίστηκε η εκκλησιά και αργότερα στον εξοπλισμό της συμπαραστάθηκαν με το παραπάνω. Έτσι δικαιούντανε ειδικό στασίδι κατά τίς τοπικές συνήθειες. Τόσο δίπλα στο Δεσπότη, όσο και πάνω στο γυναικωνίτη.

Ο Νικολάκης, άνθρωπος της εκκλησιάς και φίλος του Δεσπότη Βελλάς Γερμανού, κάθε Κυριακή βρίσκονταν εκεί στα πρώτα στασίδια. Απ' αυτές τις θέσεις, με την αμφίβολη ορατότητα, γίνονταν οι

απεγνωσμένες προσπάθειές μας, να γνωριστούμε.

Με το σκόλασμα της εκκλησιάς το μπουλούκι, η συνοδεία μου και γώ, τραβούσαμε για το Περβόλι κι από μακριά ακολουθούσε αμίλητος κι υπομονετικός ο Νικολάκης. Όπως έγραψα παραπάνω. Κι αν τίποτα δεν είχαν ακούσει οι γυναίκες πού με συνόδευαν, ήταν πολύ εύκολο να καταλάβουνε ότι εδώ πέρα κάτι συμβαίνει. Γιαυτό και τα βήματα μας όσο πήγαινε κι επιταχύνονταν. Όσπου κάποια Κυριακή του Νοέμβρη, πού ο Ήλιος έκανε το θαύμα του στην Κόνιτσα. Λαμπρός ουρανός, εκτυφλωτική λιακάδα στο Περβόλι, όλες εμείς οι γυναίκες σε πείσμα ενός τέτοιου αστραφτερού πρωινού, κρατούσαμε τīs ομπρέλλες ανοιχτές, εξασφαλίζοντας έτσι το δικό μου απυρόβλητο και το αθέατο από το γαμπρό. Τότε κείνος βρήκε την ευκαιρία να μπει ανάμεσά μας και να με πειράξει.

Πλησιάζει το μπουλούκι. Ανασηκώνει την άκρη απ' τήν ομπρέλλα μου και χαμογελώντας λέει κομπιάζοντας.

" Τέλος του Κόσμου. Βροχή Κατακλεισμός, Αννέτα!"

Αυτό ήταν. Οι γυναίκες του μπουλουκιού σα μέλισσες μαζεύτηκαν γύρω μου, για να με προστατέψουν; Έσμπρωχναν η μία την άλλη για να βιαστούμε, Καμογέλαγα για όλο αυτό το καραγκιοζλίκι, πού είχε καταλήξει να με καταπατήσουν. Και καταλάβαινα πώς είχαμε γίνει θέατρο. Έκλεισα επιδεικτικά την ομπρέλλα μου και προχώρησα. Το ασήμαντο αυτό γεγονός για όλους τους άλλους, σφράγισε το δικό μου μέλλον. Και με πλημμύρισε όνειρα και ελπίδες.

Τάκουγε η μητέρα μου σιωπηλή και ξεροκατάπινε

-Ντροπής πράγματα, έλεγε κάθε τόσο. Αλλά σταματούσε μέχρις εκεί. Εγώ γέλαγα από μέσα μου.

Στις εννιά του Δεκέμβρη, πού γιόρταζα, ήρθε στο σπίτι μας πεσκέσι, μια μεγάλη γλάστρα λουλούδια. Η κάρτα είχε τα αρχικά Ν. Μ. Που βρέθηκαν τέτοια εποχή λουλούδια στην Κόνιτσα; Η μάνα μου κι εγώ μείναμε σύξυλες. Είχα κατακοκκινίσει. Η μάνα μου μ' άρπαξε

στην αγκαλιά της και με φίλησε. Πρώτη φορά ένοιωσα έτσι. Δίχως να καταλάβουμε το γιατί αρχίσαμε και οι δυο να κλαίμε.

Χριστούγεννα έφτασε απο τη Θεσσαλία πατέρας κι αδερφός. Φώναξαν το γαμπρό στο σπίτι, και ο γάμος μας έγινε τον Απρίλη του 1875. Βιαστήκαμε γιατί από τη μια μεριά το Μάη γάμοι δεν γίνονται κι απ' τήν άλλη στη Θεσσαλία οι δουλειές περίμεναν. Έμπαινε το καλοκαίρι.

Καί μπήκα σένα ξένο σπίτι, στο Μπεκιαρέικο, πούπρεπε από δω και μπρος από τη μια μεριά να στέκουμαι σούζα, κι απ' την άλλη να το κάνω δικό μου, Όμως το σπίτι αυτό ήταν γιομάτο κόσμο ξένο. Ξένα αφεντικά. Πεθερό.... πεθερά, κουνιάδα, κουνιάδο. Κι όλοι αυτοί θεωρούσαν το σπίτι αυτό δικό τους. Με περισσότερα δικαιώματα μάλιστα από μένα.

Έγιναν όλες οι εθιμοτυπίες, τα τζαϊζια, τα ζακόνια κι οι συνήθειες του τόπου. Φίλησα το χέρι της πεθεράς και του πεθερού. Φιληθήκαμε και με την κουνιάδα. Μπήκα στο σπίτι και με το δεξί πόδι κρατώντας στην αγκαλιά μου τον πρωτανεψιό του Νικολάκη. Μέβαλαν την Τρίτη κι άνοιξα φύλλο για πίτα. Και την Πέμπτη έγιναν τα Πιστοφια της νύφης στο πατρικό μου σπίτι. Όλες αυτές τις μέρες είχα σφίξιμο στην καρδιά και περίμενα κάτι να μου συμβεί.

Αυτή η σφίξη έδειξε μύτη στο πατρικό μου. Εκεί μου ανηγγέλθηκε ότι πατέρας μάνα, κι αδερφός, φεύγουνε σε λίγες μέρες για το Βόλο. Κομματιάστηκε η καρδιά μου. Καλύτερα νάνοιγε η γη να με καταπιεί. Αυτός ο χωρισμός ισοδυναμούσε με θάνατο. Διαισθανόμουνα ότι δεν θα τους ξαναδώ. Ο γάμος μου από κείνη τη στιγμή άρχισε να σκοτεινιάζει και να μου δείχνει άλλο πρόσωπο. Το αληθινό πρόσωπο της Μοναξιάς. Προσπαθούσα με την λογική μου, να βάλω στον εαυτό μου τερμπιέ, για να τον πείσω ότι αυτό κάποτε θα γίνονταν, και μ' έπιανε ίλιγγος. Όλα γύρω μου στριφογυρνούσαν και μούταν αδύνατο να σκεφτώ. Πελαγοδρομούσα μέσα σένα χάος. Κι έκλαιγα

με τίς ώρες. Και αυτό τράβηξε πολλά νυχτοήμερα. Καταβάλλοντας μεγάλη προσπάθεια να το κρύβω για να δείχνω πώς δήθεν συνήθισα στην ιδέα της καινούριας οικογένειας, του χωρισμού των δικών μου. Ντρεπόμουνα τον άντρα μου. Ντρεπόμουνα τους δικούς του. Δεν ήθελα να δώσω αφορμή στην πεθερά και στην κουνιάδα να ξεχύσουνε στον άντρα μου φαρμάκι για την ακατάδεκτη ξένη, που μπήκε στο σπίτι τους, πριν από την σωστή ώρα, όπως κάθε τόσο μουρμούριζαν. Θάπρεπε, κατά τις συνήθειες του τόπου, πρώτα νάχε παντρευτεί κι η τελευταία αδερφή του γαμπρού κι έπειτα αυτός γ' αποφασίσει για την αποκατάστασή του. Τόβλεπα στα σουφρωμένα χείλη τουζ και τάκουα από τον ψίθυρο πού "δεν ακούγονταν".

Σ' αυτή την περίπτωση, μέσα στο καινούριο σπίτι μου κατάλαβα πόσο ανεκτίμητα καλός και τρυφερός, γιομάτος κατανόηση, ήταν ο άντρας μου. Κι ήταν ο μόνος άνθρωπος πάνω στον οποίο από δω και μπρος θα στηριζόμουνα και ο οποίος θα με στήριζε.

Πρίν γίνει ο γάμος, ο Νικολάκης είχε χωρίσει τη μακριά κρεβάτα του σπιτιού τους και δημιούργησε ένα δωμάτιο στο οποίο εγκατασταθήκαμε. Παρά το χωρισμό εξακολουθούσανε να λένε και το δωμάτιό μας κρεβάτα. Το χώρισμα έγινε από διπλό, μέσα κι έξω ξύλο. Έμεινε έτσι απόξω το ταχταπόσι, που σκέπαζε το μισό της σκάλας.

Όταν είχε πεντρευτεί παλιότερα, μία από τις αδερφές του, ο Νικολάκης, χώρισε τον Μπεκιαρέικο κήπο στα δύο. Έτσι σχηματίστηκε ένα οικόπεδο στο πάνω κομμάτι. Εκεί έχτισε ένα σπίτι πανομοιότυπο με το άλλο, τό από κάτω, τα ίδια σχέδια, τους ίδιους χώρους. Το μισό απ' αυτό το σπίτι, δόθηκε προίκα στην αδερφή του, τη Χρυσικού, και τ' άλλο μισό προορίζονταν για τον αδερφό του Γούσια, όταν θα παντρεύονταν.

Ο άρρωστος πεθερός μου, κι η πεθερά μου η Μπεκιάρω, έμειναν στο χειμωνιάτικο του σπιτιού, πού πνίγονταν στον ήλιο το χειμώνα.

Στό διπλανό μεγάλο χουτζερέ, πού ήταν βορεινός, γίνονταν το μαγείρεμα κι όλες οι λάτρες του σπιτιού. Κοιμότανε κεί ίσαμε να παντρευτεί πάνω στα μπάσια, κι η ανύπαντρη αδερφή του Νικολάκη, με την υπηρεσία του σπιτιού την Κίκω. Η Μαρίνα, η αδερφή αυτή είχε προβλήματα βραδύτητας στη σκέψη κι ανεξήγητους φόβους. Έμεινε έτσι, αδειανός κι ελεύθερος ο απέραντος οντάς του σπιτιού με τον ξυλόγλυπτο μεσανταρά, στο βάθος.

Μόνιμα, πάνω στο ξύλινο νταβάνι, του οντά, κρέμονταν ρόδια, αχλάδια, κυδώνια κι άλλα φρούτα πού στέγωναν εκεί κι έδιναν στο χώρο ένα θεσπέσιο άρωμα. Τό άρωμα πού δεν μπόρεσα ποτέ να το χορτάσω. Το καλύτερο άρωμα πού γνώρισα στη ζωή μου. Εκεί, πάνω στο μπάσι του οντά κοιμότανε ο κουνιάδος μου ο Γούσιος, όταν βρίσκονταν στην Κόνιτσα.

Όλο το σπίτι ζεσταίνονταν με τέσσερα τζάκια.

Οι προίκες των τριών γοριτσιών του σπιτιού που παντρεύτηκαν και φύγανε απ' τό σπίτι, καθώς κι η αρρώστια του Κωνσταντή Μπεκιάρη δεν άφησαν περιθώριο να ολοκληρωθεί στο ισόγειο το Μαντζάτο του σπιτιού, πού θα έλυνε πολλά προβλήματα. Θάρχονταν το νερό μέσα στο σπίτι, πού, κυλάει στο ίδιο ύψος, ακριβώς απ' έξω από τον τοίχο του Μαντζάτου.

Το να βλέπεις από το πρωί ίσαμε το βράδυ έναν σοβαρό κι αξιοπρεπή άντρα, τον πεθερό, αμίλητο να κάθεται ντυμένος στη γωνιά, πάνω στο μπάσι, και να σε κοιτάζει με μελαγχολία -είχε ένα είδος καταθλιπτικής ψύχωσης-αρρώστεινες και συ ο ίδιος. Τα συμπτώματα αυτής της αρρώστιας, καθώς έμαθα, χτύπαγαν πότε-πότε κάποιους Μπεκιάρηδες. Αυτό έλεγαν στην Κόνιτσα, κάθε φορά πού εμφανίζονταν, κάτι τέτοιο, ότι τον "έπιασε το Μπεκιαρέϊκο". Σήμα κατατεθέν της οικογένειας. Στήν αρχή ο πεθερός όταν πρωτοπήγα στο σπίτι, έβγαινε τη βόλτα του μέχρι το Παζάρι, καλοντυμένος,σοβαρός αλλά μελαγχολικός κι αμίλητος μόλις βασίλευε ο ήλιος, κι οι μοχθη-

ροί Κονιτσιώτες σχολίαζαν, βγάζοντας τίς παλιές κακίες τους, πώς ο κυρ Κωσταντής βγήκε τέτοια ώρα για να μην πατήσει τα μερμήγια. Γιατί τάχα τα μερμήγια ξαφανίζονται με το βασίλεμα του ήλιου.

Δεν περνάει εύκολα ή ώρα σαυτό το σπίτι. Κάθομαι, όποτε μου δίνεται ευκαιρία στο παράθυρο πού βλέπει το Παζάρι και νοσταλγώ το σαράι των Μπέρκων. Το κουτσέκι πίσω απτό σπίτι μας, πού στέγαζε τους χουσμεκιάρηδες. Τα μουλάρια που μπαινόβγαιναν απ'τή μακριά γαλαρία φορτωμένα, για να φτάσουνε στην αποθήκη κάτω απ' τό κουτσέκι. Τ' άλογα και τίς φοράδες με τίς ωραίες τροαχηλιές και τους ατσαλάκωτους καβαλαρέους. Το μαντζάτο πούχε όλα τα χρειώδη. Νερό και νεροχύτη μέσα, φούρνους, καζάνια πούβραζαν για να υπάρχει μόνιμα ζεστό νερό στο σπίτι. Τιομάτα αμπάρια. Κι' εναν οντά απ' τον οποίο δεν έλειπαν ποτέ οι ξένοι επισκέφτες, χριστιανοί και μουσουλμάνοι, όταν ήταν εδώ ο πατέρας, ή ο θείος Σπύρος.

Η πεθερά μου γκρίνιαζε πολλές φορές χωρίς αιτία. Μέβλεπε να δουλεύω κι έλεγε. "Κάτσε και λίγο να ξεκουραστείς" Έτσι και καθόμουνα, πάλι φώναζε...". Μας περιμένουν τόσες δουλειές και συ κάθεσαι?

Αδιόρατα, άνοιγε τρομερά κι επικίνδυνα η απόσταση στις σχέσεις μας. Όσο πέρναγε ο καιρός πεθερά και κουνιάδα, γίνονταν απέναντι μου πιο σκληρές, πιο απότομες, χωρίς προσχήματα, μόνιμα δυσαρεστημένες από τίς κάθε είδους προσπάθειες πού έκανα, για να τίς ευχαριστήσω, να τίς εξυπηρετήσω, να δείξω ότι τίς σέβομαι και τίς υπολογίζω, τόσο τίς ίδιες όσο και τον πεθερό μου, που πραγματικά τον λατρεύω. Τον σέβουμαι και τον αγαπώ. Τα μάτια του στάζουν μελαγχολία όταν καθόμαστε απέναντι στο σοφρά. Μ' όλη την καρδιά μου επιθυμούσα να δω μια μέρα την πεθερά και την κουνιάδα, να μου χαμογελούνε και να μου πούνε ένα ευχαριστώ... Μάταια επιθυμία. Όσο περνάει ο καιρός τόσο και διαπιστώνω ότι η πεθερά

είναι δεύτερο πράμα. Γυναικούλα έτοιμη να με στραγγαλίσει. Κακός άνθρωπος. Ραπάνα. Με τίποτα δε γίνονταν ζάφτι.

Αδούλευτη, πρωτόγονη κατωκονιτσιώτισσα! Στό νου της έχει μόνιμα μπουγιούμια (ξόρκια), ντουρούμια, ανακατεύει νταρταγάνια (βότανα) και σβησμένα κάρβουνα. Μέσα στο χειμωνιάτικο. Δεν μπόρεσε να προσαρμοστεί στο Μπεκιαρέϊκο. Όλη η γειτονιά περίμενε στα πεζούλια κάθε δειλινό, να μάθει τα παράπονά της εναντίον μου. " Η ποίσα η δείξα". Έκαναν χάζι κι αυτή δεν το καταλάβαινε.

Κάπου ζήλευε η καημένη, όσο εγώ υπόμενα και δεν άνοιγα το στόμα μου να παραπονεθώ. Σβήνω μόνη μου το χτές, κλείνω και το τελευταίο παράθυρο επικοινωνίας, αλλά με πνίγει η κλειστοφοβία.

Κάθε Κυριακή πρωί όλες οι νέες κοπέλλες, κατά μήκος του δρόμου που πάει από το Μπεκιαρέϊκο στον ΑηΝικόλα, παραμονεύουν στα παραθύρια τους και τις βλέπω, περιεργες να μας δούνε ν' ανεβαίνουμε με το Νικολάκη.. Και καταλαβαίνω πώς τις ξαφνιάζει ο τρόπος που ντύνομαι. Τα φουστάνια πού φορώ, οι ταφτάδες μου, οι αμπάδες, οι μπουάδες, τα ατλάζια, τα κοσμήματα μου, αυτά πούχαν έρθει από τη Ρουμανία και τη Ρουσία, για τη μπάμπω μου την Καραπάνοβα και τώρα τάχω εγώ. Βλέπω πώς περιεργάζονται, τη διακόσμηση και τα μπρίλια, με το βαρακί και τα ολόχρυσια σιρίτια που τελειώνει το μεταξωτό εσώρουχό μου με το αστάρι χαμηλά στον κνιμοδέτη καθώς είμαι αναγκασμένη να βιάζομαι όταν περπατώ τον ανήφορο για να προλάβω το Νικολάκη, και νανασηκώνω το φραμπαλά μου. Είναι τώρα όλα αυτά της μόδας. Αλλά και για μένα μια μεγάλη χαρά και δόξα πού περπατώ δίπλα στον άντρα μου. Όλα αυτά δεν τα βλέπω μόνο, αλλά και τα ακούω, τά καταλαβαίνω από μισόλογα, πού λέγονται στα πεζούλια και στίς αυλόπορτες.

Την τελευταία Κυριακή πήγαμε μετά τη λειτουργία για καφέ στο Δεσπότη Γερμανό, που μας αγαπάει και τους δυο. Η συζητησή μας ήταν τα προβλήματα του με τίς αβανιές των αχαϊρευτων

Κονιτσιωτών.

Τελικά, το Γενάρη του 1876, ο Επίσκοπος Βελλάς και Κονίτσης Γερμανός Τσενίδης ο πρώην καθηγητής από τη Βέρροια, ο βαθύτατα Χριστιανός, ο εκλεπτισμένος και ευγενής μέχρι σημείου παρεξηγήσεως, (τον είπαν φιλήντρα, θηλυπρεπή-γυναικωτό), ο αγαπημένος εξομολογητής μου, επαύθη, και έφυγε από την Κόνιτσα για το Αγιο Όρος, σε τρομερή ψυχολογική κατάσταση. Τον έδιωξαν οι Τατσοπουλαίοι μένα άλλο κακό τακίμι, βάζοντας αβανιά. Ο Νικολάκης όταν τον είδε να δυσκολεύεται, τον δάνεισε κάτι γρόσια (λίγα χρήματα) διότι είχε μείνει πανί με πανί (παντελώς αδεκαρος) ο άμοιρος, απτά δοσίματα και τίς δωρεές πού έκανε στα σχολειά της Κόνιτσας. Κι αυτός μας άφησε, αμανάτι τη σπουδαία βιβλιοθήκη του, με πολύτιμα βιβλία και πανάρχαιες εκδόσεις καθώς κι' ένα τηλεσκόπιο.

Μεγάλο χτύπημα για μένα το διώξιμο του Δεσπότη. Άγιος άνθρωπος.

Δε θα τον ξεχάσω ποτέ...

Έπρεπε να παντρέψουμε τη μικρότερη αδερφή του Νικολάκη. Δεν ήταν όμως εύκολη δουλειά. Το κορίτσι αυτό ήταν αφηρημένο. Δεν ήξερε να ντυθεί. Ετρωγε τον αγλέουρα. Έκανε τα μαλλιά της μπουμπάρια με μπουρμάδες (ψεύτικες κοτσίδες). Κι έβγαινε στο δρόμο όπως-όπως, όταν της μιλούσανε κρυβότανε κι έλεγε κουβέντες που δεν τις λένε ούτε και τα μικρά παιδιά. Όσο κι αν την κρύβαμε την ξέρανε στην Κόνιτσα από το σχολειό, πού ήτανε πάτος. Μεγαλώνοντας έπεσε και παρολίγο να πνίγονταν στο μουχό του σπιτιού, κι αυτό όλοι ξέρανε ότι έγινε γιατί χάζευε προχωρώντας ανάποδα στην πίσω αυλή του Μπεκιαρεϊκου, μένα μάστορα που έσκαβε στο διπλανό κήπο της Χρυσικούς.

Και τελάλη νάχαμε βάλει έτσι γρήγορα δεν θα γίνονταν γνωστό.

Βούιξε όλη η Κόνιτσα. Καημός και ντέρτι του Νικολάκη. Αλλά κι όλου του σπιτιού.

Ο πατέρας μου έβλεπε απ' τη μια μεριά να χτυπιέται η Κόνιτσα και να κιντυνεύουν άνθρωποι και περιουσίες απ' τούς Κολωνιάτες ληστές, κι απ' την άλλη, πως ο Βόλος θα αναπτύσσονταν γρήγορα σαν κέντρο εμπορικό και πρότεινε στο Νικολάκη να συνεταιριστεί με τον αδερφό μου, επεκτείνοντας τίς δουλειές τους. Κι ο Νικολάκης τόχε πάρει στα σοβαρά τώρα μάλιστα που άρχισε να λειτουργεί στην Κόνιτσα και πόστα και θα μπορείς να στέλνεις γράμματα, (Λένε μάλιστα ότι γρήγορα θα βάλουνε και τηλεγραφεία) αλλά βλέπεις, ο Νικολάκης, είναι το πρώτο παιδί της οικογένειας, έχει υποχρεώσεις στους γονείς του. Θα μεγάλωνε σύντομα κι η δική μας οικογένεια. Κατάληξε να στείλει εκεί τον Γούσια, τελειώνοντας τη Ζωσιμαία. Αλλά κι αυτό αναβάλλονταν. Ο Γούσιας έχει αντιρρήσεις.

Η συμπεριφορά των Κονιτσιωτών στον Δεσπότη Γερμανό, είναι αλήθεια ότι άσκησε στην αρχή πάνω μας μεγάλη απογοήτευση. Καί θέλαμε να φύγουμε. Ξεπεράστηκε όμως, με κάποια δυσκολία. Τόσο από τους Χριστιανούς, όσο κι από τους Μουσουλμάνους. Οι Βαροσλήτες Μουσουλμάνοι του είχαν αφοσιωθεί κι ήταν από τους πρώτους πού έδιναν χρήματα όταν τους ζητούσε. Ιδιαίτερα για τα σχολειά. Γκρίνιαζαν όμως γιαυτό, οι Μπαμπάδες κι οι δερβίσηδες απ' την Κάτω Κόνιτσα και πολλές φορές έβγαιναν στο Παζάρι με το μπουρί και λαλούσαν ενάντια τους.

Τάβαζαν με τους μπέηδες. Ποτέ όμως με το Δεσπότη, που τον σέβονταν κι αυτοί. Περίεργη σ' όλους μας ήταν η στάση πού κράτησε ο παπαΧρύσανθος.

Το Παρθεναγωγείο δούλεψε και φέτος. Έφυγε ο Δεσπότης Γερμανός και κανένας δεν δίνει πια παράδες. Ο Καινούριος Δεσπότης Βασίλειος φοβάται να ξανοιχτεί, μπας και βρεθεί κι αυτός στη θέση του προηγούμενου. Είναι βέβαιο ότι θα κλείσουν κι άλλα

σχολειά. Ο Νίκος Παπακώστας, διορίστηκε απ' τους Εφόρους του Ελληνικού Σχολείου ελληνοδιδάσκαλος. Να δούμε αν προκόψει κι αυτός εδώ. Οι Κονιτσιώτες αλάφιασαν και πήρε το μυαλό τους αέρα. Δε θέλουν ντόπιους πού ανακατεύονται στα κοινά. Έχει τελειώσει τη Ζωσιμαία Σχολή ο Νικόλας Παπακώστας, εδώ και λίγα χρόνια. Είναι λίγο μεγαλύτερος από μένα.

Στά τέλη του 1876 γεννήθηκε ο πρωτότοκος γιος μου. Χαίρομαι που τον κρατώ στην αγκαλιά και χορταίνω. Κρίμα πού δεν είναι εδώ ο Δεσπότης μας να τον ευλογήσει. Η γέννα μου ήταν δύσκολη και βοήθησε ο γιατρός Ματσίνι. Δεν ήθελα άλλον. Μ' αυτόν μεγάλωσα. Αυτός με ήξερε. Ο άντρας μου έκανε σα τρελλός. Για να μου συμπαρασταθεί στη γέννα ήρθε κι η μάνα μου δυο μέρες πιο μπροστά από τη Θεσσαλία. Με καθησύχασε για την κατάσταση εκεί. Πάντως, καθώς είπε, ακόμα δεν ξεκαθαρίστηκε αν θα παραμείνουνε στις Καμινάδες ή θα μεταφερθούνε όλοι στο Βόλο. Η παρουσία της μάνας μου στον τοκετό και του γιατρού Ματσίνι, πού δεν τον κράτησε η Ιταλία και ξαναγύρισε, μ' έκαναν να νιώθω σα στο πατρικό μου.

Όταν όλα τέλειωσαν με το καλό, μου φάνηκε ο άντρας μου τόσο ξένος. Τα μάτια του έδειχναν αδιάφορα. Δε μπορούσα να το εξηγήσω, γιό ήθελε, καιγιο τούκανα γιατί με βλέπει τόσο κρύα; Είναι κουρασμένος από τη δουλειά; Η μάνα κι η αδερφή του είναι το πάν μέσα στο σπίτι. Κανονικές τσαούσες. Ο Νικολάκης έτσι έρχεται, έτσι φεύγει. Τον έχουνε αυτές δουλέψει υπόγεια; Δεν αντέχει το κλάμα του παιδιού; Φταίω εγώ σε τίποτα; Πάντως κοιμάται τώρα στον οντά. Καλύτερα. Σηκώνουμαι τα μεσάνυχτα για ν' αλλάξω το μωρό, δυναμώνω τη μεγάλη λάμπα και κάνω όνειρα. Η ζωή που πέρασα ξαναζωντανεύει.

Η Κίκω με το παραμικρό ξεπετάγεται, και βρίσκεται έξω από την πόρτα της κάμαράς μου. Κρυφακούει, έτοιμη να επέμβει. Είναι πολύτιμος βοηθός αυτή η γυναίκα, θα της το χρωστώ.

Βαφτίσαμε το παιδί στο σπίτι, για να παρευρίσκεται κι ο πεθερός,

που τώρα πια δεν έβγαινε καθόλου. Τον είπανε Ηρακλή και Γιάννη, καταπαίτηση του παππού που δεν θέλησε νά μπει το δικό του όνομα, όπως ήταν η συνήθεια, αλλά τόνομα ενός αδερφού του Γιάννη, που χάθηκε πολύ μικρός κι άφησε μεγάλο πένθος στο σπίτι. Εμένα, όπως και να τον έβγαζαν θα μου άρεσε. Πρίν βαφτιστεί σκεφτόμουνα να τον πούμε Ριχάρδο, Βύρωνα ή Λέαντρο ή κάτι τέτοιο. Δέν είναι όμως τόνομα πού θα με κάνει ναγαπήσω το παιδί. Είναι το παιδί το ίδιο. Στα βαφτίσια ήταν ο Καινούριος Δεσπότης Βασίλειος πού μου φάνηκε καλός άνθρωπος αλλά τίποτε άλλο. Άλλος άνθρωπος ήταν ο Γερμανός. Απ' τίσ κινήσεις του και τους τρόπους του άνθιζε η κουβέντα. Ο Βασίλειος έδειχνε βαρύς, αδέξιος, χωρικός (Ο Θεός να με συγχωρέσει! Ούτε ένα χαμόγελο δεν έροιξε στο παιδί). Ήρθε στα βαφτίσια κι ο νέος Δήμαρχος της Κόνιτσας, ο Νταλήπ Μπέης, πού μόλις είδε να βγαίνει από μέσα ο Κωνσταντή Μπεκιάρης σηκώθηκε και πήγε να τον υποδεχτεί και να τον φιλήσει, τού είχανε μεγάλη εκτίμηση και σεβασμό οι Τούρκοι.

.. - Ε! Κυρ Κωνσταντή. Πάμε καλύτερα βλέπω. Τώρα θα βγάλουμε και το νεώτερο Κωνσταντή για να τηρηθούνε τα πατροπαράδοτα.

- Όχι φίλε μου Αλίμπεη. Τώρα το χρέος μας είναι να βγεί ο Γιαννάκης. Αργότερα θα δούμε τί θα γίνει και με τον Κωνσταντή.

Με το παιδί, αιφνίδια τα πράματα άλλαξαν μες το σπίτι. Η πεθερά κι η κουνιάδα γίνονται θυσία. Ευτυχισμένη εποχή. Διστυχώς δε βάσταξε πολύ.

Η Κίω τάβαζε πολλές φορές με την πεθερά μου, αλλ' όταν την παντρέψαμε με κάποιον Σανοβίτη, ο γάμος της δε βάσταξε περισσότερο από πέντε μήνες. Ένα βράδυ τα μάζεψε και μας ήρθε δαρμένη. Έπεσε στα πόδια της πεθεράς μου και κλαίγοντας ζήτησε να την κρατήσουμε στο σπίτι σκλάβα. Αυτή δεν ξαναπάει στον Κάμπο, στο ψειροχώρι. Η πεθερά μου παρόλη τη σκληράδα της, λυπήθηκε και την κράτησε, τα κανόνισε και με το Δεσπότη να τους χωρίσει.

Ήταν σκληρή η πεθερά μου και άκαρδη αλλά στην Κίκω φέρθηκε καλά.

Νάταν τάχα η πεθερά μου έτσι όπως τη στόλιζε η Κίκω?

Πολλές φορές το σκεφτόμουνα. Όταν την έβλεπα να μας χορεύει όλους στο ταψί, χωρίς κανένα λόγο.

Ο θεός να την έχει καλά εκεί πού βρίσκεται τώρα. Ο θεός ας την συχωρέσει.

Τώρα βγήκε στο μείντάνι (αποκαλύπτεται) η πραγματική πρόθεση των «νοικοκυραίων» της Κόνιτσας όταν έδιωχναν το Δεσπότη Γερμανό κακήν κακώς, από την Κόνιτσα. Το αγκάθι, γι' αυτούς ήταν το Παρθεναγωγείο. Όλα τα κακά της Κόνιτσας οφείλονται σ' αυτό. Και πού κάποιες Κονιτσιώτισσες κατέβηκαν από το γυναικωνίτη της εκκλησίας και θρονιάστηκαν κάτω τα στασιδία φορτώθηκε στο Παρθεναγωγείο.

«Μερμήγκια που βγάλαμε φτερά». «Κότες που αρχίσανε να κακαρίζουμε σαν κοκόρια...». Θα μας βγάλουν γλώσσα και δεν θα ξέρουνε που να κρυφτούμε», φώναζαν όλοι μπροστά στο Δεσπότη. Και κείνος κρυφογέλαγε παμπόνηρα, γιατί κι ο ίδιος στο βάθος από την αρχή δε χώνεψε καξένα από τα έργα του Δεσπότη Γερμανού, που τούφεροναν καθώς έλεγε μόνο σκοτούρες και ντράβαλα. Αυτός ήταν ο άνθρωπος! Πέρα από τη μύτη του δεν έβλεπε ούτε και ελάφαντα. Έτσι συντάχτηκε κι αυτός μ' όλους αυτούς τους σπαγκοραμένους, που είχανε κάνει το κιμέρι τους Θεό, και το φύλαγαν σα Παναγία.

Στο τέλος αποφάσισαν να σφιχτοδέσουν το πουγγί τους, για να μην δώσουν ούτε ένα μετζίτι, μ' αποτέλεσμα να κλείσει από του χρόνου το σχολείο. Το Παρθεναγωγείο. Λυπάμαι πραγματικά τα νέα κορίτσια. Θέλουν να μας αφήσουν ξύλα απελέκητα. “Σήκω, σήκω. κάτσε, κάτσε”. Άνθρωπος δεύτερης κατηγορίας. Να σκάβουμε στο χωράφι να υφαίνουμε στον αργαλείο. Να μαγειρεύουμε το φαί που διατάζει ο αφέντης.

Βλέπω και την κουνιάδα μου, που την άφησαν στην πρώτη τη μικρή. Και δε φρόντισε κανένας να τη βοηθήσει να νοιώξει τα μάτια της. Να δει τον κόσμο απ' την καλή του μεριά, να ξεθαρρέψει και να μη την πιάνει σύγκριο όταν της απευθύνουν το λόγο. Και θλίβουμε κατάκαρδα.

Πόσα χρόνια πριν οι γυναίκες στη Γαλλία, αλλά σ' όλη την Ευρώπη και στην Αμερική, ακόμα παίζουνε σοβαρό ρόλο στη ζωή. Είχαν δικαιώματα, και διηύθυναν τις τύχες του τόπου τους. Έγραφαν λογοτεχνία, ζωγράφιζαν, μάζευαν στα σπίτια τους προσωπικότητες, προτοστατούσαν στις συζητήσεις, έκαναν συλλόγους για να μαζέψουν χρήματα ενισχύοντας τα γράμματα και ιδιαίτερα την εκπαίδευση γυναικών, είχαν απόψεις για όλα τα θέματα και δε μιλάω για τις φιλανθρωπικές δραστηριότητές τους, που αυτές είναι μέσα στη φύση των γυναικών και τις ασκούν κατ' αποκλειστικότητα.

Οι δικοί μας εδώ, το πάνε αλλά Τούρκα. Καλά οι Μουσουλμάνοι δεσμεύονται από το Κοράνιο. Οι Χριστιανοί όμως γιατί; Γινήκανε ουλεμάδες και θα μας βάλουνε φερετζέδες; Δεν βλέπουν τί γίνεται παραπέρα, δε διαβάζουν και καμιά εφημερίδα, κανένα περιοδικό, δε βλέπουν ότι πλημμύρισε κάτω το Ελληνικό με Παρθεναγωγεία. Ακόμα και στα Γιάννενα το ένα Παρθεναγωγείο της Ελισσάβεν Καστρισόϊα έγινε σήμερα τρία. Όλοι αυτοί τρελλάθηκαν;

Ο Νικολάκης φάνηκε τρομερά ενοχλημένος και στενοχωρημένος, όταν γύρισε από τη μάζωξη που είχαν στη Μητρόπολη οι Κονιτσιώτες γι' αυτό το θέμα. Κι αγκωμαχούσε. Θυμηθήκαμε μαζί τη μεγάλη καρδιά και τ' ανοιχτό μυαλό του Δεσπότη Γερμανού, καλή του ώρα όπου και να βρίσκεται τώρα.

Κάποια στιγμή παράλαβε το σημερινό Δεσπότη και του έψαλε τον αναβαλλόμενο. Φαίνεται, πως ο σεβασμιότατος του φόρτωσε ευθύνες που ο ίδιος κι ο αδερφός του Γούσιας, μαζί με τον Ματσίνη, το Μόκορο και τους άλλους είχανε προσφέρει εδώ και δύο χρόνια

παράδες για να στηθεί το Παρθεναγωγείο.

Τότε δεν ήθελα να τον στενοχωρήσω περισσότερο και δεν είπα τίποτα. Χτες βράδυ όμως που τον είδα κάπως αλλαγμένο και ξένοιαστο, του είπα τις απόψεις μου γύρω από τη θέση της γυναίκας και τις λογιών λογιών στερήσεις της. Γιαυτά που γίνονται παραπέρα, στον άλλο κόσμο, τον πολιτισμένο...

Στην αρχή μ' άκουγε ξαφνιασμένος και χαμογέλαγε καλωσυνάτα. Όταν όμως άρχισα να του εκθέτω και τα διαβήματα που σκεφτόμουν να κάνω ξεσηκώνοντας κι άλλες γυναίκες της ηλικίας μου, να του λέω ότι στο κάτω κάτω είναι δικό μας ζήτημα, ζήτημα γυναικείο το Παρθεναγωγείο και θα το αναλάβουμε εμείς οι γυναίκες, άλλαξε η φάτσα του, σκοτείνιασε και ζήτησε να μη συζητήσουμε περαιτέρω το ζήτημα. Πρόφερε για μια στιγμή τη λέξη "Επανάσταση δηλαδή", με κοίταξε αγριεμένα κι επανάλαβε πως δεν θέλει να ξανακούσει από το στόμα μου τέτοιες αναρχίες, κι επιπολαιότητες... Αυτά δεν γίνονται.

Τον ξέρω τον καημένο Κονιτσιώτης είναι κι αυτός συντηρητικός. Φοβάται τι θα πουν οι άλλοι, και προπαντός η μάνα του. Ανησυχεί μη βγάλει όνομα ότι του πήρε τον αέρα η γυναίκα του.

Τότε σκέφτηκα ότι η "αντίδραση" είναι παντού. Είναι μέσα στο σπίτι σου. Και δεν την πολεμάς εύκολα.

Εδώ τελειώνουν τα κείμενα της Κυράς, η φυλλάδα της. Ίσως αν ήταν κι άλλα, να σκόρπισαν, μέ τις περιπέτειες του σπιτιού. Πάντως και στα παραπάνω τα κενά δεν είναι λίγα.

Ελληνική Κοινωνία

49783

KON